

בעזחי"ת

לקט
שאלות המצויות

חלק ב'

עם
פסקי גדולי ההוראה שליט"א

יו"ל בס"ד ע"י
יהודה אריה בן אאמו"ר הגה"צ
רבי יוסף צבי הלוי דינר שליט"א

שבט, תשמ"ה
בני ברק

חוברות שיצאו כבר לאור:

- א. אפריון לשלמה - עניני קידושין ונישואין.
- ב. לקט הלכות יו"ט.
- ג. לקט הלכות מזוזה.
- ד. לקט הלכות שליח ציבור - עם קונטרס הלכות ראשית הגז.
- ה. הלכות כשרות בבית.
- ו. פסקי הגר"נ קרליץ שליט"א על הלכות חנוכה, ומגילה.
- ז. לקט שאלות מצויות - חלק א'

אפשר להשיג הספר

י.א. דינר

האדמו"ר מגור 37
25A SHONFELD SQUARE
LORDSHIP RD

London N.16.

- בני ברק

England

טל. 03-6181981

0208-800-3347

ובבית ההוראה שע"י ביהכנ"ס "דברי שיר"

רח' זכריה 4, בני-ברק טל: 6194741

כל יום [א-ו] בבוקר בין 8.30 - 9.00, ואחה"צ א-ה בין 1.45-2.15

תוכן הענינים

מכתב ברכה מאמו"ר שליט"א..... ח

הקדמה..... י

מכתב ממרן בעל אבי עזרי ובעל הקדילות יעקב

בענין כתיבת הנביאים על קלף..... יב

תשובת מהגאון בעל שבט הלוי

בעניני חנוכה..... יד

תשובות מהגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א

מהלכות תשלומי דמי שדכנות:

הציע לו מקום הבחור..... יז

שדכן הציע ונגמר ע"י אחר..... יז

התחיל הוא והסתיים ע"י אחר..... יז

שדכן הציע לשני הצדדים ונגמר ע"י עצמם..... יח

הציע לצד א'..... יח

נתקע באמצע ונגמר ע"י אחר..... יח

נתבטל השידוך..... יט

השידוך נעשה לאחר כמה שנים..... יט

אחות הכלה..... יט

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

עלייה לתורה בס"ת ספרדי..... כא

עשרה ראשונים בלימוד תורה..... כא

ברכה על שלוח הקן..... כב

מצות שלוח הקן פעמיים..... כב

זכיה בביצים..... כב

- בג דברי תורה בתוך הכים.....
 בג תשלום מכספי צדקה.....
 בג אוכלין שתחת האדם.....
 בג קנין בציצית בשבת.....
 בג אמירת תפילת הדרך לאונן.....
 בג החזרת דג למים.....
 בג דיוק בריבוד.....

אורח חיים

- בט התכוון הטלית קמן בכביסה.....
 ל לעבוד לפני המתפלל להרים ספר.....
 לא שחרית לעובר את קו התארך.....
 לא אם קמן נאמן לומר שמעה בתפילה.....
 לב אמר ותן טל ומטר קודם ז' חשון.....
 לב טעה בסיום ברכת שים שלום.....
 לב אם אפשר לצאת בחזרת הש"ץ.....
 לה דברים שבקדושה לאחר נטילת ידים.....
 לו לחם מטוגן.....
 לו ברכת "הטוב והמטיב" על היין.....
 לח בידך במעות "שהכל" ולפניו היו עוד מיני "שהכל".....
 לפ שני מיני מאכל לפניו וחשב שברכתן שווה.....
 מא שומע ברכה מחברו ומשלים חלק בעצמו.....
 מב נרות שבת בהורים חילוניים.....
 מד שומע קריאת התורה או הברלה באמצע שמו"ע.....
 מה השתדלות בקריאת ההפטרה בקלף.....
 מז שנים מקרא ואחד תרגום.....
 מז קביעת סעודה בפת תירס.....
 מז קידוש על ירקות.....

- עשה מלאכה לפני "ברוך המבדיל".....מח
- עט שיש בו ברכת המזון.....מח
- ניעור לבן בשבת.....ג
- סוכריה צהובה שבשעת מציצה נהפכת לכחול.....נא
- דילול סבון בשבת.....נג
- הכנה משבת לחול.....נר
- שימוש בפירות שנפלו מהעץ בחצר בשבת.....נה
- להשתמש בכוס פלא בשבת.....נו
- הכנסת חפץ בשבת לתוך תיבת הדואר.....נו
- להשתמש בבגד או ספר של חבירו בשבת כשבעליו נמצאים בעיר.....נז
- אחרת.....נפ
- מכירת חמץ.....סא
- טעה בנוסח המבדיל בחוה"מ.....סא
- ספירת העומר.....סב
- מדיני רפואה ביו"ט.....סג
- לחבר צינור של גז ביו"ט.....סד
- תיקון מזגן בחוה"מ.....סה
- תיקוני כלים שונים בחוה"מ.....סה
- תיקון מים וחשמל בחוה"מ.....סו
- להדליק תנור בחוה"מ לצורך שלאחר המועד.....סז
- כתיבת חשבון הנפש בחוה"מ.....סח
- אכילה ביו"כ לפני בעלי החיים.....סח
- הזזת נרות חנוכה למקום אחר.....סט
- הנאת חימום בנרות חנוכה.....עא
- הנאת ריח מנרות חנוכה.....עב

יורה דעה

- הלכות דגים..... עג
 השתמש בקמח לא מנופה..... עז
 חתך אוכל חם עם סכין איסור..... עז
 בשר חם שנגע בבניה..... עה
 גוי שתיקן כלי, אם הכלי צריך מבילה..... פ
 ציור שמש לבנה ומזלות..... פא
 מגורי אח ואחות בבנין אחד..... פד
 אוכל מתחת עגלה של חינוק..... פד
 ריבית מבנק..... פה
 הלואת ביצים..... פו
 לחייב קנס על הלואה..... פו
 קניית ארון בתשלומים..... פו
 כתיבת דברי ברכה למלוה..... פה
 תחילתו הלואה וסופו עיסקא..... פמ
 הלואות דולרים..... צ
 כתובת קעקע..... צב
 השתדלות ברב בית הכנסת..... צב
 מעשה מרכבה..... צג
 שכר עמלה מכספי צדקה..... צד
 שליחות במצות מעקה..... צה
 מכירת ספר תורה..... צו
 תיקן תנים ע"ג האותיות ע"י עט..... צו
 שכח לכתוב אות במוזזה..... צח
 קביעת מוזזה לפני השימוש..... צמ
 קניית פירות וירקות מעכו"ם..... צמ
 אונן ברחיצה..... קא

אבל הרוצה לצאת מביתו להספד..... קא

חושן משפט

תביעת חברת ביטוח בערכאות..... קג

לפרסם מי שעדיין לא שילם..... קד

לא ידוע מי היוורשים..... קה

לשלם לתובע מהפקדון של הנתבע..... קו

הניח פקדון על שולחן בקיוסק..... קו

שומר שקיבל ממתק..... קז

איזה דברים על השוכר לשלם..... קח

הוספת חדר בדירה שהשכיר..... קט

ב' שמחות באולם אחד..... קי

ביומו תתן שכרו..... קיא

דמי תיווך..... קיב

דמי שדכנות..... קיג

דמי תיווך על דירת עצמו..... קיד

שביתת מלמדים..... קיז

RABBI J. DUNNER
Rav
Adath Yisroel Synagogue
& Union of Orthodox Hebrew Congregations

69, ALLERTON ROAD, LONDON, N.16
Tel. 01 - 800 3347

זספ צבי הלר דינר

רבני וק"ק פנת ישראל לתתן
והתחנות קהלת הערים באנגליה

ברא

מכתב ברכה

לכבוד בני הצעיר יקירי וחביבי הרב יהודה ארי' שליט"א
מאוד שמחתי לשמוע שאתה מוציא לאור ח"ב של "שאלות
המצויות" שהם איסוף וליקוט מהשאלות הבאות לבית
ההוראה מידי יום ביומו.

והנה ב"ה נתרבו ספסלי בתי המדרשות והרבה בני תורה
שקועים בתורה, וממילא מתרבות השאלות בכל הענינים,
וכמ"כ גם נתרבו בתי ההוראה שיגידו את העם המעשה אשר
יעשון. ובודאי יהיה תועלת גדולה וזיכוי הרבים בקונטרס זה
שאספת בכל מיני שאלות, והפסקים מגדולי ההוראה
שליט"א.

והיות שאתה עושה זאת לכבוד נישואי בנך נכדי היקר
והחביב שמשון נ"י עם ב"ג תחי', ודאי זכות גדולה היא עבורם,
שיבנו ביתם על אדני התורה, היראה, והמצוות ויראו דורות
ישרים ומבורכים.

ובהגיע כל נכד לפרקו בדרך זו, הלא היא הנחת רוח הגדולה
שיש לנו בפרי עמלנו, ליראותם בהמשך הדורות בטהרה ויראה,
בפרט שבחוץ יש כ"כ הרבה ההפוך מדרכי ה', ויש לעמוד
במשנה זהירות בכל עניני חינוך וגידול הבנים בשנות צעירותם,
בכדי שתחילת גדילתם הם הולכים בדרך הישר, ולא כאותם

שלא נזהרים על בניהם בטענת קטנים הם וכדו' שאח"כ קשה לשנותם מדרכיהם.

ואסיים בברכה לך בני היקר והחביב שליט"א ולאשתך הרבנית תחי' שתזכו להמשיך לעמול ולהדריך ילדיכם על אדני התורה והיראה כל הימים ותראו הרבה ברכה והצלחה בכל מעשי ידכם בחינוך בניכם מתוך בריאות הגוף ומנוחת הנפש אמן.

ממני המברך אתכם

בכל חותמי הברכות ובאהבת נפש.

אבין

חיים חיים חיים

הקדמה

כתוב בפרי' ויצא [כ"ח - ט"ז] "ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי". ופרש"י שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה.

והעיר מרן בעל ה"אבי עזרי" זצוק"ל הרי ע"י שישן קיבל ההבטחה של עם ישראל לעתיד. וכמבוי ברש"י לעיל שקיבל הקב"ה כל א"י תחתיו וכי' וא"כ למה התחרט.

וע"כ י"ל שאם יש דבר שאסור ע"פ דין אפי' שע"י זה מרוויחים הרבה [רוחניות], אין לעשות אותו מעשה וע"כ יעקב התחרט על זה שישן במקום קדוש.

נמצאנו למדים שאין לעבור על שום הלכה בשביל שום חשבון ואין לנו אלא קיום התורה והמצוות בדקדוק ההלכה.

עוד מצאנו שהגמ' בערובין מ"ג. מסתפקת אם יש תחומין למעלה מעשרה או לא, וקאמר בגמ' דאי יש תחומין למעלה מעשרה אין אליהו הנביא בא בשבת. והעיר מרן רי"ז הלוי מבריסק זצ"ל הרי כל רגע ורגע עם ישראל צריך זכויות להגאל, ואפי' עכשיו יש להם זכות אולי לאחר קצת זמן יגרום החטא ח"ו ולא יהיו ראויים להגאל, ובגלל זה מבוי' שאליהו הנביא לא פותח כל התחבושות ביחד כדי שיהא מוכן לבא מיד כשאומרים לו, ולא לחכות אפי' קצת זמן עד שסוגר כל התחבושות דאולי עד אז כבר יגמרו הזכויות של כלל ישראל.

מה יהיה אם עכשיו לאחר אלפיים שנה באמצע שבת, כשמכריזים שאל"י הנביא יכול לבא לגואלם, לפתע יאמרו שחז"ל גזרו על תחומין למעלה מעשרה ואסור לו לבא, וצריך להמתין עד לאחר שבת.

ואף דשמא עד אז יגמרו הזכויות ויהיו צריכים לחכות עוד הרבה זמן ח"ו עד הגאולה, ובכ"ז אסור לו לבא היות שע"פ דין פעולה זו אסורה ואסור לעשות פעולה זו, אין עושים שום חשבונות צדדיים רק לקיים מה שכתוב בתורתנו הקדושה ובדברי חז"ל.

ע"כ ראינו ללקט ולהעלות על הכתב "שאלות המצויות" ח"ב השכיחות והמצויות לכל א' וא' בביתו.

חוברת זו יוצאת לאור לרגל נישואי בנו שמשון נ"י עם הכלה ב"ג תחי', ויה"ר שיזכו לבנות ביתם לתפארת על אדני התורה והיראה ויראו דורות ישרים מבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ומצוות, ועושים נחת רוח להבורא יתברך שמו, אמן.

שבת תשס"ה

יהודה אריה הלוי דינר

הנני לקבוע ברכה לידידי היקר הרב **אברהם ישעיהו ב"ר משה פנחס שליט"א** על כל עזרתו וסיועו בהוצאת קונטרס זה יעזור השי"ת ויזכה הוא ובב"ב לברכה והצלחה בכל מילי דמיטב אמן סלה.

מכתב ממרנן בעל ה"אבי עזרי" זצ"ל ובעל ה"קהילות
יעקב" זצ"ל, בענין כתיבת הנביאים על קלף.

אלעזר מנחם מן שך

קרית הישיבה

בני ברק

בי"ה, יום ב' א' דר"ח טבת תשל"א

לכבוד הנהלת בית הכנסת "דברי שיר" אשר לצעירי אגודת
ישראל בבני ברק שליט"א.

שלי וברכה באהבה רבה.

הנני באתי לזרז אתכם ואת כל המתפללים בבית הכנסת הזה
שמאד מאד מן הנכון לרכוש בעד בית הכנסת נביאים הכתובים
על קלף לקרוא בהם בציבור ההפטרות, וחמש המגילות. כי זהו
כבוד הציבור וכבוד בית הכנסת שלא לקרוא בחומשים
הנדפסים שאינן נכתבין כהלכות ס"ת בקדושה, כמבואר
במשנה ברורה בסימן רפ"ד, שכן הנהיג הגר"א בקהילתו ע"ש.
ועיין שם ב"שער הציון" שכתב בודאי הציבור שהיכולת בידם
יש להם לכתוב נביאים כדן, ובפרט בימינו שמפזרים הרבה
כסף על תכשיטי בהכ"נ שאין נחוץ כ"כ, וכוונתם לשם שמים
כדי לקיים "זה א-לי ואנוהו" בודאי מצוה להתנאות בכתיבת
נביאים הקדושים עכ"ל. ומה יש להוסיף על דברי הקדוש החפץ

חיים, ועל כן יהיה כל אחד מהמתפללים לנדב כפי יכולתו לצורך זה, ויתברכו כל האנשים בכל הטוב. ולכבוד המצוה גם אני מצרף נדבתי הפעוטה לצורך זה. מנאי אלעזר מנחם מן שך

בעה"י

גם אני אבקש ממתפללי ביהכ"נ להתנדב למען המצו' בקריאת ההפטרות והמגילות כדין וזהו כבודה של תורה. ושכרם יהיה כפול ומכופל בזה ובבא הכ"ד הכו"ח לכבוד התורה ומצוותי.

יעקב ישראל קניבסקי

(מרן הגרא"מ שך זצ"ל הוציא כסף מכיסו ואמר לגבאי הרב יעקב נוימן שיחיי איך אני יכול לבקש מאחרים לתרום ואני בעצמי לא נוטן!)

תשובות מהגאון בעל "שבט הלוי" שליט"א בעניני חנוכה

לכבוד הגאון הגדול רבינו שמואל הלוי וואזנר שליט"א

גאב"ד ור"מ זכרון מאיר והסביבה ובעמ"ח אחד עשר שבטיא ועוד

הנני רוצה לשאול את כ"ת שליט"א, היות שהתווכחו בזה ת"ח ולא הכריעו.

א) בליל א' של חנוכה שחל בליל שבת, חולה היה מאושפז בבית חולים ולא הדליק בעצמו, ולא הדליקו עבורו, ולא ראה נרות, ובירך לעצמו ברכת שעשה ניסים ושהחיינו (ע"פ המאירי מובא בשער הציון ס"י תרע"ו ס"ק ג'). האם בליל שני שמדליק בפעם ראשונה יכול לברך שהחיינו על הדלקת עצמו או לא. ויסוד השאלה היא כעין שמצינו בליל סוכות שמברך שהחיינו על הזמן, ואם קידש בתוך הבית ויוצא אח"כ לסוכה צריך לחזור ולברך שהחיינו, אלמא שאפי' בירך שהחיינו על היום, חוזר ומברך שהחיינו על מעשה המצוה, וה"נ לענין נרות חנוכה. ועוד כל הנידון בשעה"צ שם הוא אם חל ברכה על היום לחוד אבל על ההדלקה לחוד פשיטא שיש.

ב) האם מותר לצלם נרות ביהמ"ד או נרות חנוכה תוך חצי שעה, דהרי מבאר בגמ' פסחים כו. קול מראה וריח אין בו איסור מהתורה אבל יש איסור מדרבנן וא"כ לכאוי' אסור לצלמם.

והנני מסיים, בחסדי ה' שיש לנו את כ"ת שליט"א, משרידי הדור, שעומד על טהרת הקודש, ולא נותן רשות לסלף דברי תורתנו הקדושה ועומד על המשמר שלא יעשו י"ג פירצות בחומת הדת.

ממני מוקירו ומכירו

יהודה אריה הלוי דינר

SHMUEL HALEVI WOSNER
RABBI OF
ZICHRON-MEIR BNEI-BRAK

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ורי"מ
זכרון-מאיר, בני-ברק

ב"ה יום ד' דחנוכה תשס"ד לפ"ק

**כבוד ידידנו המכובד הרב הגאון בן צדיקים וכו' ר' יהודה ארי'
דינר שליט"א**

אחדה"ט וש"ת. לנכון קבלתי מכתבו, ואשר שאל באחד שביליל שבת ה"י בבית החולים ולא הדליק בעצמו, ולא הדליקו עליו, וגם לא ראה שום נרות חנוכה, והחליט הנ"ל לברך ב' הברכות "שעשה ניסים ושהחיינו" בלי להדליק ובלי לראות, והספק אם פעם ראשון שבא להדליק צריך לברך על ההדלקה "שהחיינו".

הנה עצם שיטת המאירי לברך כה"ג ב' ברכות גם בלי לראות, פשטות הש"ס והראשונים דלא כוותי, אמנם המ"ב מצדד. והארכתי בזה בשבט הלוי ומ"מ לענין שהחיינו אינו דומה לדברי המג"א ס"י תרע"ו במי שהדליקו עליו ולא הדליק עדיין שלא יברך בליל שני שהחיינו, והטעם של מג"א דלדרכו מן הדין יצא כבר גם לידי הדלקה בשלימות ודלא כהב"ח שם והארכתי בכ"ז בח"א ובח"ג ובח"ד אבל היכא דלא ה"י לו לא הדלקה ולא רא"י, ודאי דע"ת נוטה לברך שהחיינו כשמדליק פעם הראשון.

ב. ואשר שאל אם מותר לצלם נרות חנוכה או ח"י נרות מנורת המקדש, היות כי כתבו הפוסקים דאסור לרצות מעות נגד נר חנוכה הוא ששמוש קל מאד ואפ"ה אסור. וכן תשמיש מצוה אפילו לראות בספר, וסגרו השער לגמרי, וכמבואר מפלוגתת הרמב"ן עם הרז"ה ריש פ"ה דשבת, וכאן סו"ס משתמש לעשות צילום וכה"ג ודאי דאסור לכתחילה מלבד הבזיון בדבר. ואשר רמז בשורה אחרונה בענין הידוע, אין ספק שגרמתם צער, בידועים שאני רחוק ממה שחשבתם, ואין לי פנאי להאריך בדיבור בזה.

אברהם הלוי ואזנר

אברהם הלוי ואזנר

לעילוי נשמות

הר"ר יחזקאל ב"ר ישראל ראנד ז"ל

נלב"ע י"ב אדר ב' תש"ס

חונתו מרת סימא חיה בת ר' יוסף הלוי ע"ה

נלב"ע ט"ז אדר א' תשנ"ז

והרה"ח ר' ישראל ב"ר יעקב יהודה לב"ל ז"ל

נלב"ע י"א אדר תש"נ

ת. נ. צ. ב. ה.

•

הונצח ע"י בנם וחנתו הר"ר יוסף ראנד נ"י

פסקי הלכות מהגאון רבי ניסים קרליץ שליט"א

מהלכות תשלומי דמי שדכנות

א. הציע לו מקום הבחור:
אמר לחבירו יש בחור בישיבה פלונית שנראה לי
שמתאים לכתך ולא אמר איזה בחור, והלך ובירר
ונגמר השידוך, אין חייב לשלם דמי שדכנות,
מכיון שלא מסר שם הבחור א.

ב. שדכן הציע ונגמר ע"י אחר:
שדכן הציע שידוך לשני הצדדים ולאחר מכן
המשיכו שני הצדדים ע"י שדכן אחר, חייבים
לשלם לשדכן הראשון אבל אינם חייבים לשלם
לו אלא שלישי. (ואפי' הראשון הי' מסכים
להמשיך את השידוך) ב.

ג. התחיל הוא והסתיים ע"י אחר:
שדכן שהתחיל בשידוך, ולקראת הסוף הסתיים
ע"י שדכן אחר, הראשון מקבל שני שלישי והשני
מקבל שלישי ג.

-
- א. וכן אם אמר לחבירו המחפש דירה, במקום פלוני מוכרים
דירה והלך לשם וחיפש עד שמצאו א"צ לשלם לו דמי תיוך.
ב. ע"פ פתחי תשובה חו"מ סי' קפה ס"ק ג'.
ג. ע"פ פתחי תשובה שם שכתב המציע שלישי, האמצעי שלישי,
והאחרון שלישי.

ד. שדכן הציע לשני הצדדים ונגמר ע"י עצמם:
שדכן שהציע לשני הצדדים, והשידוך המשיך
ע"י המחותנים בעצמם (או כגון ע"י אח או גיס)
נותנים להמציע כל השדכנות ^י.

ה. הציע לצד א':
שדכן שהציע לצד א' ונגמר השידוך, י"א
שמקבל רק שישית ^ה.
וי"א שהמנהג כיום לשלם רק כאשר מציע לשני
הצדדים אבל כשמציע רק לצד א' אינו מקבל
כלום.

ו. נתקע באמצע ונגמר ע"י אחר:
אם הציע שידוך ונעצר באמצע והם לא חשבו
כלל להמשיך שידוך זה, ושוב בא אחר והציע,
כיון שלא נעשה כלום ע"י הראשון אין חייבים
לו כלום, אבל כשנעצר באמצע ובא אחר והציע,
ועכשיו קל יותר לגמור מחמת הראשון, אפי' אם
בתחילה נתיאשו מהשידוך, חייבים לשלם
לשדכן הראשון את חלקו ^י.

ד. ע"פ פ"ת שם.

ה. שב יעקב, שכן נהגו כפראג, מובא בפ"ת שם. מכיון שהמציע
לשני הצדדים מקבל שליש, ולכן לצד א' מקבל חצי מזה
דהיינו שישית.

ו. ע"פ פ"ת שם.

ז. נתבטל השידוך:

עשה שידוך, ואח"כ לא הסתדרו ביניהם והתבטל השידוך, עדיין יש לשלם דמי השדכנות לשדכן, אבל במקום שנוהגים לא לשלם לשדכן דמי השדכנות עד לאחר החופה לא חייב לשלם דמי השדכנות (אם נתבטל השידוך קודם החתונה) ¹.

ח. השידוך נעשה לאחר כמה שנים:

שאלה: הוצע לבחור שידוך ולא עלה והתחתן עם אחרת, לאחר חמש שנים נתאלמן ונזכר בהצעה הראשונה. סידר את השידוך והתחתנו. האם חייב לשלם דמי שדכנות לראשון.

תשובה: מסתבר שפטור מלשלם, דמיד שהתחתן עם אחרת בטלה הצעה זו (שלזה התכוין השדכן) ועכשיו שהתחתן בתור אלמן הוא מצב אחר לגמרי ².

ט. אחות הכלה:

שאלה: השדכנית היתה אחות הכלה, האם צריכים ליתן לה דמי שדכנות.

תשובה: יסוד דמי שדכנות הוא דמי פועל כשאחר עושה עבור חבירו, אבל כשקרוב ממש עוזר לקרובו אין כונתו כלל לכסף רק לעזרה משפחתית, ולכן אין

ז. עי' רמ"א שם.

ח. וכן הורה הגר"ש אלישיב שליט"א.

חיוב ליתן לה דמי שדכנות לא מצד אחותה ולא מצד
החתן [וכמו אם אבי הכלה היה השדכן שאין חיוב
דמי שדכנות כלל] ט. ואם האחות אומרת שמלכתחילה
נתכוונה ע"ד לקבל כסף המוציא מע"ה, ואם מאמינים
לה צריכים לשלם.

ט. עי' פ"ת חו"מ סי' קפ"ה שם.

תשובות

מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

עלייה לתורה בס"ת ספרדי

שאלה א.

במשנ"ב (סי' ל"ו ס"ק ל"ו) מביא דברי הנו"ב שכל דבר שאין לו שורש בגמ' אין לפסול האות עבור זה, ע"ש, ומה"ט כתב בנו"ב שס"ת שכתוב בכתב של בני ספרד כשר גם לבני אשכנז. האם למעשה לפ"ז בן אשכנז יכול לקבל עלייה לתורה בס"ת של בני ספרד.

תשובה:

יכול.

עשרה ראשונים בלימוד תורה

שאלה ב.

מבואר בגמ' (ברכות) עשרה ראשונים יש להם שכר כנגד כולם. האם הוא דוקא בתפילה או גם בביהמ"ד בעשרה ראשונים שבאים ללמוד.

תשובה:

רק בתפילה.^י

---

^י. וכן אמר הגר"א שטיינמן שליט"א. וביאר שדוקא בתפילה שיש דברים שבקדושה שלא שייך בלא עשרה, נמצא שהוא

ברכה על שלוח הקן

שאלה ג.

במצות שילוח הקן האם נוהגים לברך עליו, ומהו נוסח הברכה.

תשובה:

אין מברכין.

מצות שלוח הקן פעמיים

שאלה ד.

מי שזכה כבר בביצים, האם יכול לחזור ולהפקירם ולקיים בו מצות שילוח הקן פעם שנית או שכבר נחשב מזומן וא"א לקיים בהם המצוה עוד פעם.

תשובה:

יכול.

זכיה בביצים

שאלה ה.

האם צריך לזכות בביצים או שבטעם הדבר ששלח האם כבר מקיים המצוה, ובפרט שידוע

גם לדבר קדושה להתקיים, משא"כ בלימוד תורה שאפשר בפחות מעשרה, ואע"פ שיש יותר ברכה כשהציבור גדול מ"מ לא גרם דבר חדש.

שאם נוגעים בביצים בידים, האם כבר אינה חוזרת להביאם.

תשובה:

אם אין זוכה בביצים אין שום מצוה.

דברי תורה בתוך כיס

שאלה ו.

כשיש דברי תורה תוך הכיס האם נחשב לשני כיסויים מכיון שיש לכיס ביטנה בפני עצמו, או שמא מאחר שהוא מחובר לחליפה נחשב הכל לכיסוי אחד.

תשובה:

עי' שונה הלכות סי' ש"י דין ח' וצ"ע אם דומה לשם י"א.

תשלום מכספי צדקה

שאלה ז.

האם נכון הוא מה שאומרים בשם החזו"א זצ"ל שמי שאוסף כסף עבור צדקה יכול לקחת לעצמו 49%.

י"א. ע"ש דמבואר דאם הכיס תפור כולו לבגד נעשה א' עם הבגד אבל אם רק פיו לבד תפור לבגד לא נעשה כבגד אחד. וכוונת רבינו דאפי' נימא לענין מוקצה לא נעשה כבגד אחד מ"מ לענין כלי בתוך כלי שמא עדיין הם כלי אחד.

תשובה:

איני זוכר.

שאלה ח.

האם יש הבדל אם הוא סכום קטן או אפי' אם א' נותן סכום גדול כגון מאה אלף דולר מותר לו לקחת 49%.

תשובה:

אאמו"ר זצ"ל לא הי' מרשה יותר מל"ה אחוז י'.

אוכלין שתחת האדם

שאלה ט.

הא דמבואר בפסחים (דף קי"ב.) אוכלין ומשקין שתחת המטה רוח רעה שורה עליהן. האם דוקא תחת המטה או גם האוכלין הנמצאים ע"ג המטה תחת האדם הישן יש רוח רעה.

תשובה:

מחלוקת אחרונים י'.

יב. עי' בתוך הקונטרס [עמ' סו] מש"כ בשם הגר"נ קרליץ שליט"א.

יג. עי' שו"ת שלמת חיים, ושו"ת רבבות אפרים ח"ד סי' ז', דאין ר"ר שורה עליהן. אולם שו"ת עין יצחק אור"ח סי' כ"ד שכתב שאין הבדל בין תחת המיטה לתחת הכרית.

קנין בעיצית בשבת

שאלה י.

מבואר שלצורך מצוה מותר לעשות קנין בשבת ויו"ט כגון לצורך לולב ביום א' של סוכות (כמבואר בשו"ע או"ח סי' תרנ"ח) או לצורך סעודת שבת להקנות כלי שאינו טבול לעכו"ם (וכמבואר בשו"ע סי' שכ"ג סעי' ז'). האם מותר לקנות טלית של חבירו בשבת בכדי ללבוש ולברך עליו בשעת התפילה, או שמא דוקא מצות לולב ומצות סעודת שבת שהם מצוות חיוביות, אבל טלית שהיא מצוה קיומית לא התירו לעשות קנין בשבת.

תשובה:

מסתבר שלא י'.

אמירת תפילת הדרך לאונן

שאלה יא.

אונן הנוסע מעיר לעיר, האם יכול לברך תפילת הדרך או לומר פרקי תהילים בכדי לבקש שמירה על הדרך היות ועכשיו הוא במצב סכנה.

יד. שאלה זו שאלתי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל [אדר תשל"ן] ואמר לי מסתבר שחז"ל התירו קנין לצורך מצוה בין לקיים מצוה שכבר נתחייב, ובין להכניס עצמו לחיוב מצוה.

תשובה:

יתכן שיכול כיון שבדרך א"צ להתעסק בכלום טו.

החזרת דג למים

שאלה יב.

דג שקפץ מן המים בשבת האם מותר להחזירו לשם. דהנה המשנ"ב (סי' ש"ה ס"ק ע') מביא מחלוקת האחרונים האם מותר לטלטל בעלי חיים שהם מוקצה משום צעב"ח, והחזו"א (סי' נ"ב - ט"ז) נקט כשיטת האליהו רבה ולקולא, אלא די' לדון לפמ"ש"כ המהרש"ל (מובא במג"א סי' תצ"ז ס"ק ו') שהוצאת דג מן המים הוי עוקר דבר מגידולו וחייב משום קוצר, האם להחזיר דג לתוך מים יש בו משום זורע.

תשובה:

כמדומה שבחזו"א או"ח סי' קל"ג סק"א כ' דלא קי"ל כן טו.

טו. עי' מש"כ בעל שבט הלוי שליט"א במכתב כת"י המובא לעיל.

טז. היינו דלא קי"ל כהמהרש"ל דהוצאת דג מן המים הוי קוצר, וא"כ ה"ה בהחזרת דג ליכא חשש זורע.

דיוק בדיבור

שאלה יג.

ראיתי שכ"ת שליט"א כתב בסוף מס' עבדים
"סיימתי בעזה"י בין השמשות ליום ה' לך לך ט'
חשון תשכ"ה", האם הי' בזה איזה כוונה לדייק
שנגמר באותו שעה דוקא.

תשובה: מדבר שקר תרחק.

אורח חיים

התכווץ הטלית קטן בכביסה

שאלה:

א. לאחר כיבוס של הטלית קטן, התכווץ הבד, ועכשיו אין שיעור בכנף (אבל בכל הבגד עדיין יש שיעור), האם הוא כשר.

תשובה:

איתא בשו"ע א"אם היו רחוק מהכנף מלא קשר גודל, ונתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר בו כשיעור כשר, כיון שהיה בו כשיעור בשעה שהטיל בו ציצית זה, עכ"ל. וכתב המשנ"ב^ב וקרא כתיב: "ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" לא הקפידה תורה אלא שבשעת עשיה יהיו על הכנף ולא אח"כ, ע"כ. ולפ"ז ה"ה אם נתכווץ הכנף ע"י הכביסה, ועכשיו אין בו שיעור של קשר גודל, כשר, ובתנאי שיש עדיין שיעור בכל הבגד^ג.

א. ס' י"א סעיף י'.

ב. ס"ק נ'.

ג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

והנה במשנ"ב י כתב שזהו דוקא אותן הציצית שנתלו בהכשר, אבל אם רוצה להטיל בו ציציות אחרות דהוי עשייה חדשה, פסול עד שיתפור החור של הציצית רחוק מן הכנף כשיעור קשר הגודל ע"כ. וכמ"כ בנד"ד, אם ירצה להחליף הציצית, א"א לקובען בחור זה, היות שעכשיו אין בו שיעור רחוק מן הכנף. וע"כ צריך לעשות חור חדש בכגד רחוק יותר מן הכנף, בכדי לקבוע בהן ציצית.

לעבור לפני המתפלל להרים ספר

שאלה:

ב. האם מותר לעבור לפני המתפלל או לפסוע ג' פסיעות של "עושה שלום" לפני המתפלל, בכדי להרים חומש שנפל על הרצפה.

תשובה:

אסור לעבור לפני המתפלל אפילו להרים ספרי קודש^ה ומכיון שא"א לו להגיע לשם מחמת המתפלל, לא נחשב שמבזה ספרי הקודש.

ד. שם.

ה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שחרית לעובר את קו התאריך

שאלה:

ג. מי שהתפלל שחרית ואח"כ נסע במטוס מהיר ועבר את קו התאריך והגיע למקום אחר בזמן שהוא עדיין לילה, ולאחר כמה שעות האיר עליו היום האם צריך להתפלל שחרית פעם שניה.

תשובה:

פשוט שאינו חייב להתפלל פעם שנית היות שבאותו יום כבר יצא ידי תפילתו¹.

אם קטן נאמן לומר שטעה בתפילה

שאלה:

ד. לאחר מעריב כליל שבת באחד משבתות הקיץ, אמר לו בנו בן אחת עשרה, ששמע את אביו אומר בטעות בתפילת מנחה "מוריד הגשם" ולפי דבריו עליו להתפלל ערבית פעמיים. האם יכול לסמוך עליו בזה.

תשובה:

קטן אינו נאמן לאיסורין. ואפילו אם האב מכיר את בנו שאינו משקר, מ"מ לענין איסורים א"א

1. בעל שבט הלוי שליט"א, דאין מקריבין שני תמידים ביום אחד.

לסמוך עליו, ^ז ולהתפלל פעם נוספת נחשב לאיסורים (דיש בזה חשש ברכה לבטלה), ואין על האב לחזור ולהתפלל. ^ח
אלא די"ל דעכ"פ תגרום עדותו איזה שהוא ספק בדבר, ע"כ אם היה תוך שלושים יום צריך לחזוראם כבר עברו שלשים יום או שהאב כבר אמר לעצמו תשעים פעם "מוריד הטל" שאינו צריך לחזור ולהתפלל מצד ספק ^ט. אין הקטן נאמן לחייבו בתורת ודאי ^י.

אמר ותן טל ומטר קודם ז' חשוון

שאלה:

ה. אמר "ותן ברכה" קודם ז' חשוון כדינו, וחשב שכבר צריך לומר "טל ומטר", וחזר באמצע

ז. דהטעם שאין לסמוך על עדות קטן אינו משום חשש שקר, אלא משום שראיתו והבנתו אינם כלום.

ח. וכ"ז דוקא בליל שבת. אבל אילו קרה דבר זה באמצע השבוע, יחזור ויתפלל, ויתנה שתהיה או תפילת חיוב או תפילת נדבה, כדי שלא יהא ספק ברכה לבטלה, ורק בשבת שא"א להתפלל תפילת נדבה, אין לו עצה בזה, ושכ ואל תעשה עדיף.

ט. כמבואר בשו"ע סי' קי"ד.

י. וכן הורה בזה הגר"ג קרליץ שליט"א. וע"ע "אגרות משה" (י"ד ח"א סי' נ"ד) לענין נאמנות דעד פסול במקום שברור לו שאינו משקר, דבשעת הדחק יש לסמוך עליו.

תפילת שמו"ע לברכת השנים ואמר "טל ומטר",
האם יצא בדיעבד או לא יא.

תשובה:

מובא בשם מרן ה"חזון איש" זצ"ל שהורה בזה
שצריך לחזור ולהתפלל י, דמכיון שחזר לפני
שסיים התפילה, נקבע התפילה כפי הנוסח
האחרון, שאמר "טל ומטר", וצריך לחזור
ולהתפלל. אבל אם סיים שמו"ע בלי "טל ומטר",
ואח"כ בטעות התפלל שנית עם "טל ומטר", אין
צריך לחזור ולהתפלל כיון שכבר יצא בתפילה.
ראשונה.

טעה בסיום ברכת שים שלום

שאלה:

ו. ש"ץ שטעה בסיום ברכת "שים שלום" ואמר:

- יא. הנה אם טעה ואמר "טל ומטר" לפני ד' חשון, חזר ומתפלל,
כיון שאין זה זמן ירידת הגשמים. (מובא בשם מרן ה"חזון
איש" זצ"ל, וכן הורה בעל "שבט הלוי" שליט"א והגר"נ
קרליץ שליט"א, וכן משמע מסתימת הפוסקים, ואין זה נחשב
למדינה שצריכה גשם, שבדיעבד יצא). אבל יש לדון בנד"ד,
אף שחזר ואמר "טל ומטר" אולי אינו פוסל את התפילה,
ובדיעבד יצא ע"י הפעם הראשונה שאמר "ותן ברכה", וכמו
שהפסיק בשוגג בדברי טעות שאין זה פוסל.
יב. דינים והנהגות, אורח חיים אות כ"ה.

"המברך את עמו ישראל באהבה" במקום
 "המברך את עמו ישראל בשלום" ונזכר לאחר
 שיעור כדי דיבור, האם יצא בדיעבד.

תשובה:

אף שאהבה מגיע רק עם שלום, מ"מ הם ב' דברים שונים, והוי שינוי ממטבע שטבעו חכמים ובדיעבד לא יצא י', וצריך לחזור ולהתפלל י'.

אם אפשר לצאת בחזרת הש"ץ

שאלה:

ז. שכחתי "המלך הקדוש", ובמקום לחזור ולהתפלל פעם שניה, כיוונתי לשמוע כל חזרת הש"ץ מבלי לומר לש"ץ שיכוון להוציאני, האם יצאתי יד"ח, או שמא מאחר שהוא לא כיוון בפירוש להוציאני א"א לצאת ממנו.

תשובה:

יסוד תקנת חזרת הש"ץ, הוא כדי להוציא הציבור יד"ח, לאלו שאינם יודעים להתפלל בעצמם, ואמנם בזמנינו כולם יודעים ומתפללים בעצמם, מ"מ תקנה הראשונה במקומה עומדת. והיות

יג. הגר"נ קרליץ שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א.

יד. ויל"ע אם מספיק לחזור לאותה ברכה או שמא היות שכבר הסיח דעת מאותה ברכה, שהרי סיימו לגמרי, ושלוש ברכות אחרונות כברכה א' דמי צריך לחזור לתחילת ברכת "רצה".

שיסוד החזרה הוא להוציא הרבים יד"ח, אפילו היום שאין עמי הארץ, כוונת הש"ץ להוציא הציבור, ואפשר לצאת בחזרת הש"ץ מבלי לומר לש"ץ בפירוש שרוצה לצאת ע"י טו.

דברים שבקדושה לאחר נטילת ידיים

שאלה:

ח. מי שגר ליד ביהכנ"ס ושומע משם ברכת כהנים וקדושה וכו' האם מותר לו לענות לדברים שבקדושה בין ברכת נט"י ל"המוציא".

טו. הגר"נ קרליץ שליט"א. וקצת ראייה לזה, מהא דמבואר ב"ביאור הלכה" בס' ק"א א' בד"ה והאידנא. דמי שאמר ברכה ראשונה של שמו"ע בלא כוונה, לכתחילה ימתין עד שהש"ץ חזר ומתפלל בקול רם, ויכוון לצאת ממנו ברכה ראשונה, ע' שם. ולא מוזכר כלל שצריכים לומר לו שיכוון להוציאו, ומשמע שלעולם יש בכוונת הש"ץ להוציא הציבור למי שרוצה לצאת בו. ויש להוסיף שלא דמי לספירת העומר שצריך להודיע לש"ץ אם רוצה לצאת ממנו, משום שהתם אין תקנת הש"ץ כשאומר מתחילה בקול רם, בכדי להוציא רק כוונתו להודיע לציבור איזה מספר סופרים הלילה, ולכן א"א לסמוך לצאת בברכתו מבלי להודיעו.

תשובה:

מבואר בשו"ע ט"ז ב' דעות אם מותר להפסיק בין הנטילה ל"המוציא", ולשיטת המחמירים כתבו "טוב לזהר מלהפסיק", וא"כ לדברי קדושה מותר. והנה אפילו אם נמצא בבנין אחר, שאין חיוב לענות מ"מ ראוי לענות, ובפרט לברכת כהנים שיש ענין לשמוע ז', א"כ הר"ז מצוה של השומע, וראוי לשמוע י". וכן מצוי כשכמה אנשים נוטלים ידיהם ביחד, ששומע את ברכת חבירו וצריך לענות אמן ט'.

לחם מטוגן

שאלה:

מ. לחם שמטבילים אותו בחלב וביצים, ואח"כ מטגנים אותם על המחבת עם שמן, איזה ברכה מברכים עליו.

טז. או"ח ס' קס"ו.

יז. כמו שהביא ה"ביאור הלכה" ריש ס' קכ"ח בשם "ספר חרדים", שיש מצות עשה גם על ישראל לקבל הברכה, ע' שם.

יח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

יט. אאמו"ר שליט"א.

תשובה:

יש הבדל בזה אם טגנוהו בתוך שמן עמוק או שמן מועט. דאם טגנוהו בתוך שמן עמוק, דינו כמבושל, שאם יש בחתיכה א' כזית מברכים עליו "המוציא", אפילו לא ניכר שהוא לחם, ואם טגנו חתיכות קטנות פחות מכזית, מברכים עליהם "מזונות", אפילו ניכר שהוא פת.^י

ואם טגנוהו בתוך שמן מועט, הוי ספק אם יש לו דין מבושל או לא, ולכן, אם החתיכות עצמן יותר מכזית מברכים עליהם "המוציא", אבל אם החתיכות פחות מכזית הוי ספק ויש לאוכלם בתוך הסעודה כא.

ואם יש בתוכם עכ"פ חתיכה א' שיש בו כזית, כבר יכול לברך עליו "המוציא" ופוטר השאר כב.

ברכת "הטוב והמטיב" על היין

שאלה:

י. בסעודת שבת עשו קידוש על מיץ ענבים, ואח"כ רוצים לשתות יין גמור בתוך הסעודה, האם יברכו עליו ברכת "הטוב והמטיב" כב.

כ. שו"ע אורח ח' קס"ח סעיף י'.

כא. משנ"ב ס"ק נ"ו.

כב. משנ"ב ס"ק נ"ג.

כג. כמבואר בשו"ע (ס' קע"ה) שכששותין יין שהוא יותר טוב

יש לברך הטוב והמטיב.

תשובה:

יסוד הדין של "הטוב והמטיב", הוא כששני בני אדם נהנים מזה, וא"כ דווקא כששניהם שותים לפחות רביעית, דהיינו שני אנשים שתו כל אחד רביעית מהיין הפחות, ושוב שתו כל אחד רביעית מיין המשובח, מברכים הטוב והמטיב ^{כז}. ולפי"ז לא מצוי כן בסעודת שבת, שבדרך כלל רק המקדש שותה רביעית יין מהקידוש. ועוד דווקא אם שניהם שותים יין מברכים ברכת "הטוב והמטיב" אבל כשאחד מהם שותה מיץ ענבים, לא מברכים ^{כח}.

בירך בטעות "שהכל" ולפניו היו עוד מיני "שהכל"

שאלה:

יא. לקח בידו מזונות, וידע שברכתו כן הוא, ונכשל בלשונו ובירך "שהכל" ^{כז}, ויש לפניו על השולחן שתיה, האם ברכתו פוטרת את השתיה ושאר המאכלים שברכתם "שהכל".

כד. הגהות מהרש"ם שם.

כה. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

כו. ויוצא בה ידי חובה על המזונות, דעל כולן אם בירך שהכל

יצא, כמב' בשו"ע סי' ר"ו סעיף א'.

תשובה:

מכיון שידע שברכתן "מזונות" ונתכוון לברך "מזונות", דעתו היה רק על מה שבידו, וכן על מה שיש על השולחן עוד ממיני מזונות, אבל לא היה דעתו לפטור שאר הדברים שאין ברכתן "מזונות", וצריך לברך עליהם "שהכל" ^י.
אולם יש סוברים, דכיון שסו"ס בירך הברכה הנכונה, גם המאכלים שברכתם "שהכל" נפטרו ^כ. ולכן מהנכון במקרה זה, שיעשה הפסקה ע"י שיצא לחוץ או ישהה איזה זמן, ויסיח דעתו, ואח"כ יברך "שהכל", לצאת מכל ספק, או אם אפשר לבקש מאחר להוציאו.

שני מיני מאכל לפניו וחשב שברכתן
שווה

שאלה:

יב. בירך על משקה והיה לפניו על השולחן קוגל (פשטידה) שחשב שהוא עשוי מתפוז"א שברכתו "שהכל" (שהיה מרוסק לגמרי), ואח"כ נתברר לו שהוא מאטריות, שברכתו "מזונות", האם יצא בברכתו הראשונה על הקוגל.

כז. שו"ת "הר צבי" ח"א ס' ק"ד.

כח. שו"ת "בצל החכמה" ח"ב ס' ב', שכן משמע מהפוסקים.

תשובה:

איתא בשו"ע כ"ט היו לפניו פרי האדמה ופרי העץ, ובירך על פרי האדמה ונתכוין לפטור את פרי העץ - יצא. וכתב המשנ"ב ל"ה אם היה לפניו דבר שברכתו "שהכל" ודבר שברכתו "פרי האדמה", ונתכוין ב"שהכל" לפטור גם המין השני יצא בדיעבד.

וכל זה דוקא כשידע שהם שני מיני ברכות, ונתכוין לפטור אחד ע"י השני. אבל באופן שחשב ששניהם חייבים אותה ברכה, כגון שהחזיק בידו מין האדמה, ועל השולחן היה עוד פרי ממין העץ, אך הוא היה סבור שגם מה שעל השולחן מין האדמה הוא, וכשבירך "בורא פרי האדמה" נתכוון לפטור גם את המין השני, ולבסוף נודע לו שברכתו "העץ", צריך לברך עליו "בורא פרי העץ", ולא נפטר בברכת "האדמה" שעליו לא.

וכן בנד"ד שבירך "שהכל" על משקה וחשב שהקוגל שעל השולחן הוא מתפוא שברכתו הוא "שהכל", ונתכוון לפטור ע"י ברכתו על המשקה, ואח"כ נתברר לו שהוא קוגל מאטריות שברכתו "מזונות" אפילו אם התברר לו עי"ז

כט. אורח ח' ס' ר"ו סעיף ב'.

ל. שם ס"ק ט'.

לא. ספר "שלחן הטהור" סעיף ב'.

שהתחיל לאכול וראה שהוא מין אחר ממה שהוא חשב יפסיק מיד ויברך כהוגן ^{לב}.

שומע ברכה מחברו ומשלים חלק
בעצמו

שאלה:

יג. ראובן אכל מזונות, ושמעון אכל פירות של ז' מינים, האם יכול ראובן להוציא את שמעון בברכה מעין ג', וכשראובן אומר "על המחיה" יאמר שמעון בעצמו "על העץ".

תשובה:

ה"ברכי יוסף" מסתפק במי שאכל כיסנין ופירות כשיעור, אם יכול להוציא מי שאכל כיסנין בלבד, ומביא בשם הרדב"ז ומכמה ראיות דיכול השומע לכוון לצאת במה שנוגע לו, ולא אכפת לן במה שהוסיף המברך לעצמו ^{לי}.

ולפי"ז ה"ה אם המברך אכל מזונות והשומע שתה יין, יכול לצאת מברכתו של המברך, אלא שכשהמברך אומר "על המחיה ועל הכלכלה" יאמר השומע "על הגפן ועל פרי הגפן", וכן בחתימה ^{לד}.

לב. שו"ת "שבט הלוי" ח"ח סי' ל"ז.

לג. מובא בשערי תשובה סי' רי"ג ס"ק א'.

לד. מנחת שלמה ח"א סי' כ', וכעין שמצינו במקרא מגילה שיכול

וכן לפי זה אם שמע ברכה מאחר ודילג או לא שמע מילה, יכול להשלים לעצמו המילים, ובלבד שלא יהפוך סדר הברכה. וכגון אם לא שמע טוב את המילים "מלך העולם" אינו יכול להשלימו בסוף אלא יתחיל מ"מלך העולם" עד סוף הברכה לה.

נרות שבת בהורים חילוניים

שאלה:

יד. בחור בעל תשובה שהוריו חילונים לגמרי, והאמא מדלקת נרות שבת עם ברכה לפני שקיעה"ח, האם הבן יכול לצאת בזה ידי חובתו י'.

לצאת חלק בשמיעה וחלק באמירה לבד. וכעין זה מבואר בשו"ת רע"א [ח"א תש' ז'] שנשים שאינן מבינות לשון הקודש יכולות לצאת ידי חובת קידוש, ע"י שיאמרו בעצמן חלק האמצעי של הקידוש, והפתיחה והחתימה יוצאות ע"י שמיעה בלבד. וע"ע "חזון איש" (או"ח ס' כ"ט ס"ק ר') שתמה מגמרא ברכות (מ"ו). שאין מחלקין ברכה לשנים, וא"א להוציא חצי ברכה. וע' ב"קהלות יעקב" (ברכות ס' ט') וב"מנחת שלמה" (שם) מה שיישבו.

לה. וע' "חיי אדם", כלל ה' סעיף י"ז.

לו. יסוד השאלה, האם מכיון שמחללת שבת בפרהסיא הרי היא כעכו"ם ממש ואינה יכולה להוציא במצוה ובברכה.

תשובה:

מתבאר בדברי גדולי הפוסקים בדורות האחרונים, שחילונים בזמנינו, אפילו המחללים שבת בפרהסיא, כמעט כולם תינוקות שנשבו ולא חונכו מימיהם לשמירת התורה והשבת ^{לז}. וצריך לדון בכל אופן בנפרד אם הוא בכלל תינוק שנשבה ^{לח}. ושמענו מאחד שמתעסק בקירוב החילונים שיש הרבה מחללי שבת בפרהסיא שמאמינים בה', וחינוכו אותם לחשוב שהתורה הוא כמו "מנהגים", שיש כאלו שיש להם מנהג לשמור תורה, ואינו קשור אליהם, והם עדיין יהודים טובים. ולכן אם ההורים הם בגדר זה, אפשר לסמוך עליהם במצות הדלקת נרות, מכיון שעושים כן לשם מצוה.

וכל זה באלו שהם בגדר "מומר לתאבון" ואינם כופרים במציאות ה', ובדרך כלל אלו הבאים לביהכ"ג לפעמים להתפלל הם בגדר זה. אבל הכופרים והמומרים להכעיס, ושם הקב"ה אצלם כדברים בעלמא, אף שכפירתם באה מחמת שכך

לז. ולכן מותר ליתן להם עליה לתורה, וישתדלו שיהיה בביהכ"ג עשרה אנשים בלעדם וגם לא יהיו בחשבון ד' קרואים. שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ב סי' נ"א, וח"ג סי' י"ב וכ"ב שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד סי' יי "ארחות רבנו" ח"א עמ' קכ"ב בשם מרנן החזו"א והקהילות יעקב זצ"ל.
לח. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

חונכו מאבותיהם, אסור ליתן להם עליה בשום אופן, ואסור לענות אמן אחר ברכתם לט.

שומע קריאת התורה או הבדלה
באמצע שמו"ע

שאלה:

טו. מי שעומד באמצע תפילת שמו"ע, ושומע קריאת התורה או הבדלה ומכוין לבו לצאת, האם יוצא ידי חובתו.

תשובה:

בספר "דעת תורה" ^ט [להמהרש"ם] הסתפק בזה, דשמא כמו שהוא עצמו לא יכול לאומרו, כך לא יכול לצאת בזה ע"י חברו. אולם בדברי האחרונים מבואר שאם בדיעבד עשה כן יצא ידי חובתו, ולכתחילה לא יעשה כן אם באפשרותו לקיים המצוה אחר גמר תפילתו ^{מא}. וכשעושה כן ישמע רק בין ברכה לברכה ולא באמצע ברכה.

לט. שו"ת "אגרות משה" ח"ג ס' כ"א.

מ. סי' קע"ג סעיף ר' ע"י שם.

מא. ראולי נחשב להפסק, וגרע מקדיש וקדושה. הגרש"ז איערבך צ"ל, מובא בשש"כ פ"ס ס"ק מ"ו.

השתדלות בקריאת ההפטרה בקלף

שאלה:

פז. ביהכנ"ס שאין להם נביא מקלף, וכל שבוע שואלים מביה"כ הסמוך, והציבור ממתין כמה דקות עד שמביאים את הנביא, האם עדיף בכה"ג לקרוא מתוך תנ"ך רגיל, משום חשש טירחא דציבורא.

תשובה:

בדאי כשכל הציבור צריכים להמתין יש בזה משום טרחא דציבורא, ובאופן זה יש לקרוא מתוך תנ"ך שלם מודפס ^{מב}, ולא מתוך ההפטרה הגדפסת בתוך החומש ^{מג}.

ובאופן שקוראים מתוך תנ"ך רגיל, יש להקפיד בכה"ג שהעולה עצמו הוא יקרא המפטיר מתוך התנ"ך ולא הבעל קורא הרגיל ^{מד}.

מב. וכמש"כ המג"א סי' רפ"ד.

מג. משנ"ב ס"ק א'. וכן הורה הגר"ג קרליץ שליט"א, ולא זו כלבד אלא מכואר בגמ' יומא [ע.] שהתירו לכה"ג לומר קריאת התורה בעל פה בלי ס"ת כלל כדי לא לגרום שהציבור ימתינו עד שיביאו לו ס"ת אחר.

מד. וכמש"כ המשנ"ב ס"ק ז' בשם הפמ"ג. ובס"ק ח' כתב ודוקא כשקוראין ההפטרה בתוך הקלף מותר לכתחילה שהבעל קורא יקרא ויוציא את הציבור.

שנים מקרא ואחד תרגום

שאלה:

יז. כשחל יו"ט או חוה"מ בשבת, ויש הפסק של ב' או ג' שבועות בין פרשה לפרשה, ממתי אפשר לקיים שנים מקרא על הפרשה שקוראים רק בשבת שלאחר יו"ט.

תשובה:

ממתי שקוראים פרשה זו פעם ראשונה במנחה בשבת נחשב שהגיע זמן פרשה זו, ואפשר לקרוא שנים מקרא מה.

קביעת סעודה בפת תירס

שאלה:

יח. מי שאכור לו לאכול חמשת המינים ואפילו בשבת אוכל רק פת מתירס (שברכתו "שהכל" ו"בורא נפשות"), כשאוכל סעודה שלישית האם מותר לו להמשיך לאכול לאחר שקיעה וצאת הכוכבים.

תשובה:

איתא בשו"ע מ' היושב ואוכל מבעוד יום ושונה וחשכה לו א"צ להפסיק אפילו משתיה. ואם היה

מה. בעל שבט הלוי שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א.

מו. סי' רצ"ט, א'.

יושב ושותה וחשכה לו צריך להפסיק. והיינו משום שהשתיה אינה חשובה ואינה נחשבת לקביעות, מש"ה צריך להפסיק כשהגיע זמן בין השמשות ^{מז}. וכן אכילת פירות לא נחשבים לקביעות אבל אכילת פת נחשבת לקביעות ^{מח}. ובנוגע לפת תירס לאדם רגיל אין זה נחשב קביעות, אבל למי שאסור לו לאכול חמשת מיני דגן מסתבר שאצלו נחשבת אכילה זו לקביעות היות שזה במקום פת, ויכול להמשיך סעודתו אפילו לאחר חשיכה ^{מט}.

קידוש על ירקות

יפ. וכעין זה שאלו את מרן ה"חזון איש" זצ"ל על אחד שמזונו הוא רק ירקות ואסור לו לאכול דבר אחר, איך יקדש במקום סעודה. וענה שהיות שזה מזונו זהו נמי סעודתו לענין קידוש במקום סעודה ^י.

מז. משנ"ב ס"ק ה'.

מח. משנ"ב ס"ק ב'. ויל"ע אם אכל רק מיני מזונות אם זה נחשב לקביעות.

מט. בעל שבט הלוי שליט"א.

נ. ארחות רבינו ח"א עמ' קי"ג, ועי' הגהות יעב"ץ פסחים קי"ד.

עשה מלאכה לפני "ברוך המבדיל"

שאלה:

כ. שכח לומר במוצש"ק "אתה חוננתנו" בברכת "אתה חונן" ומיד לאחר שמו"ע הדליק נרות מבלי לומר "ברוך המבדיל" האם חייב לחזור ולהתפלל נא.

תשובה:

מה שקנסו לחזור ולהתפלל הוא חידוש ולא מצינו זה אלא באכילה לפני הבדלה, ואין לך בו אלא חידוש, אבל אם עשה מלאכה לפני הבדלה, אינו חייב לחזור ולהתפלל נב.

עט שיש בו ברכת המזון

שאלה:

כא. מצוי היום בחנויות עט שיש עליו נייר שמודפס בו ברהמ"ז, האם מותר להשתמש בו בשבת, והאם מותר ליכנס עמו לבית הכסא.

נא. דאיתא בשו"ע (סי' רצ"ד ס"א) אם שכח להזכיר הבדלה בתפילה וגם שכח ואכל לפני הבדלה חייב לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע משום קנס. כיון שטעה פעמיים, ששכח בתפילה וגם אכל לפני הבדלה ע' שם. והאם גם מי ששכח ועשה מלאכה לפני שאמר "ברוך המבדיל" צריך לחזור ולהתפלל.

נב. עי' "ביאור הלכה" שם. [בד"ה ואם טעם].

תשובה:

כלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו ולצורך מקומו^נ. ודוקא אם אין לו כלי היתר לתשמיש זה אבל אם יש לו כלי היתר אסור להשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור^{נד}.

וכלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר אם רוב שימוש לאיסור דינו ככלי שמלאכתו לאיסור ואם תשמישו שוה לאיסור ולהיתר דינו ככלי שמלאכתו להיתר^{נה}.

וא"כ עט זה שיש בו שימוש של איסור דהיינו שעומד לכתיבה, וגם שימוש של היתר לברך בו ברהמ"ז, אפילו אם רוב תשמישו לכתיבה הוי כלי שמלאכתו לאיסור, ובאופן שאין לו סידור או ברכון אחר מותר להשתמש בו לברך ברהמ"ז, שזה נחשב צורך גופו.

אלא דבביאור הלכה^{נו} כתב דהא דאזלינן בתר רוב תשמישו היינו כשעיקרו למלאכת איסור, ורק לפעמים משתמש בה להיתר, אבל אם דרך הכלי להשתמש בו לשניהם, ורק שלאיסור משתמש בה יותר, שמא בכה"ג לא מקצה דעתיה מיניה כיון שמשתמש בו בקביעות להיתר, וצ"ע ע"ש.

נג. שו"ע אורח ח' ס' ש"ח ס"ג.

נד. משנ"ב שם ס"ק י"ב.

נה. ביאור הלכה [ד"ה קרדום].

נו. שם בד"ה קרדום.

ולפ"ז אם משתמש בקביעות בעט זה כדי לכוון
בו ברהמ"ז (וישנם שקונים במיוחד לכך, שבקל
אפשר לשאתו בכל מקום) אפילו אם רוב שימוש
לכתיבה אולי לא נעשה מוקצה כלל, ויכול
להשתמש בו לכתחילה בשבת, וצ"ע.

ולכנס בו לבית הכסא יש ליזהר שיהא כיס בתוך
כיס, ולכן יש להניחו מכוסה בתוך הכיס באופן
שכנגד הכתב של ברהמ"ז, יהא מכוסה ע"י הכיס
מבחוץ.

ניעור לבן בשבת

שאלה:

כב. האם מותר לנער כוס לבן בשבת לעשותו נוזלי
שיהא ראוי לשתייה.

תשובה:

איתא בשו"ע^נ השלג והברד אין מרסקין אותם
דהיינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיזובו מימיו,
אבל נותן הוא לתוך כוס של יין או של מים והוא
נימוח מאיליו ואינו חושש. ומפ' המשנ"ב^{נז}
שאסור לשברו בידים משום דדמי למלאכה ואסור
מדרכנן, א"נ גזירה שמא יסחוט הפירות העומדים
למשקין, ע' שם, והיינו שאסור בידים להפוך דבר

נז. אורח ס' ש"כ ט'.

נח. שם ס"ק ל"ג.

גוש לדבר נוזלי.

ולפי"ז לבן כיון שלפני שמנערים אותו הוא בצורת דבר גוש (שהרי הוא נופל מתוך הכוס ולא נשפך) ^ט וע"י הניעור משנהו לנוזל לכתחילה אין לנערו בשבת ^ו.

וכל זה בלבן וכד' שלאחר הניעור הוא נהפך לנוזלי, אבל שמנת וכד' שאפילו לאחר שמערבבים או מנערים אותו לא נעשה נוזלי רק קצת יותר רך (ועדיין נופל מתוך הכוס ולא נשפך) מותר לנערו בשבת מכיון שעדיין יש עליו שם גוש.

סוכריה צהובה שבשעת מציצה
נהפכת לכחול

שאלה:

כג. מוכרים בחנויות ממתק קוסם, שהסוכריה צהובה וכשאוכלים אותה כל הפה נצבע בצבע כחול.

נט. וכן לפני שמנערים אותו יש לו דין של דבר גוש לענין ברכה אחרונה ששיעורו כזית (ולא ברביעית), ואחר הניעור שיעורו ברביעית [ספר חוט שני].

ס. הגר"ג קרליץ שליט"א. והא דמותר לערבב סוכר או אבקה לתוך משקה, ואף שמשנהו לצורה של נוזלי, י"ל כמש"כ המשנ"ב ס"ק ל"ד בשם התוספתא שמותר לרסק השלג והבורד לתוך מים, דכיון שנתערב שם ואינו בעין, לא גזרו בזה כלל.

האם מותר לאכלם בשבת או שיש בהם איסור צובע.

תשובה:

איתא בשו"ע ס"א יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים צריך ליזהר שלא יגע בידיו שמא יבוא לגעת בכגדו או המפה ונמצא צובע. וכתב המשנ"ב ס"ב ואע"ג דצובע פניו וידיו ליכא למיחש דאין צביעה אלא בדבר שדרכו לצבוע ולא דמי להא דאיתא בשו"ע ס"ג דאשה לא תעביר סרק על פניה מפני שצובעת אשה שאני שדרכה להתיפות בכך ע"כ ס"ד.

ולפ"ז בנד"ד הרי בעצם אין דרך לצבוע הפה, ואינו אלא כדי להראות לכולם שאכל הסוכריה. ומעיקר הדין מותר לאכלו ומ"מ לכתחילה יש להקל רק לקטנים ס"ה, ולא לגדולים היות שכוונתם לכך.

סא. סי' ש"כ סעי' כ'.

סב. שם ס"ק נ"ח.

סג. סי' ש"ג סעי' כ"ה.

סד. והנה לכאור' לפ"ז יהא אסור לאשה לאכול תותים מכיון שדרכה להתייפות בכך, אולם ע"י שעה"צ סי' ש"ג אות ס"ה שאפי' אשה מותרת לאכול תותים מכיון שזהו רק על השפתיים שגם באשה אין דרך צביעתה בכך ע"ש.

סה. הוראת הגר"ג קרליץ שליט"א.

דילול סבון בשבת

שאלה:

כד. האם מותר בשבת לדלל "אמה" בתוך מים בכדי להשתמש בו.

תשובה:

יש בזה שני נדונים. א' משום ממרח, וא' משום מוליד ריח. מצד איסור ממרח הרי מבואר ברמ"א^{טו} שאסור להשתמש בסבון מוצק משום דהוי נולד, ודומה לריסוק ברד ושלג, שע"י רחיצה נימות ונולד דבר חדש^{טז}.

וכן בסבון נוזלי שהוא עבה אסור להשתמש בו בשבת, אך ב"אמה" שהיא נוזלית ממש (וה"ה כל דבר שנוזלי כמו שמן) אין בו איסור משום ממרח.

ומצד מוליד ריח במים^{סז}, אע"פ שאין כוונתו בהוספת המים כדי ליתן בהם ריח, רק כוונתו שלא יהא בו חשש ממרח מ"מ הוי פסיק רישא

סו. אור"ח ס' שכ"ו סי' י'.

סז. כמבואר במשנ"ב שם. וכן אסור להשתמש במשחה מכיון שגם בזה יש איסור ממרח, כמבואר במשנ"ב שם בשם מעשה רוקח עי"ש.

סח. שמה"ט צריך ליתן מי הפה בתוך המים מלפני שבת ויו"ט. וכל זה משום דכוונתו שיהא בו ריח. כמבואר במשנ"ב סי' תקי"א ס"ק כ"ח, וסי' קכ"ח ס"ק כ"ג. ע' שם.

שמוליד בו ריח ^ט, וגם באיסור דרבנן יש אוסרים בפסיק רישא ^ז, ויש מתירים כשאנו מתכוין משום שיותר קל משאר איסורי דרבנן ^{זא}, ובשעת הדחק שאין לו עצה יש להקל בזה ^{זב}.

הכנה משבת לחול

שאלה:

כה. כל בוקר אני מניח "כרטיס ספירת העומר" על המיטה בכדי להזכיר לי בלילה לפני שאני הולך לישון שצריך לספור. האם מותר לעשות כן בשבת בבוקר, או שמא זה נחשב הכנה לצורך מוצאי שבת.

תשובה:

מכיון שזה רק טירחא בעלמא לצורך מצוה, מותר לעשות כן אפילו לצורך מחר ^ז.

ט. כמש"כ המשנ"ב סי' תרנ"ח ס"ק ז' בשם המג"א, שאסור ליתן האתרוג בתוך בגדים, שעיי' נעשה ריח בבגדים, אע"פ שאין כוונתו לזה כלל.

ע. כמבואר בשעה"צ שם ס"ק ו' בשם החמד משה.

עא. ט"ז הובא במשנ"ב שם ושעה"צ ס"ק ז'.

עב. משנ"ב שם.

עג. הגרי"ש אלישיב שליט"א, והגר"נ קרליץ שליט"א. ולא דמי להא דכתב הרמ"א (או"ח סו"ס תרס"ז), שאסור להכין ביו"ט א' לצורך הלילה, אף שהוא לצורך מצוה, דשאני התם שיכול

שימוש בפירות שנפלו מהעץ בחצר
בשבת

שאלה:

כו. מי שיש לו עצי פירות בחצר, והרבה פירות נופלים כל יום ומונחים על הדשא, ותמיד נכנסים לחצר ואוכלים מהפרות, האם גם בשבת מותר לעשות כן.

תשובה:

אם נפל פרי בשבת, אסור לאכלו משום מוקצה, וממילא כל הפירות המונחים על קרקע החצר נאסרו באכילה ובטלטול, מאחר שאינו יודע איזה מהם נפלו היום ואיזה נפלו לפני שבת, והפירות הם דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל, ואף אם יש רק ספק אם נפלו הפירות בשבת כולם אסורים.

אבל אם ברור שעדיין לא נפל שום פרי בשבת, יכולים לקחת מהפירות אחד אחד ולאכלן. אבל לאסוף כמה ביחד אסור, ויתכן מאוד שיש בזה חיוב חטאת משום מלאכת מעמר עי'.

לעשות גם בלילה, משא"כ בזה שיבוא לחשש שיתבטל המצוה לגמרי, ועוד שהתם איכא טרחא יתירה.

עד. ע' שו"ע או"ח ס' שכ"ב ס"ג ובמשנ"ב שם. וע' ספר "אגלי טל", מלאכת מעמר, ס"ג שגם האוסף שני פירות יחד נחשב למעמר.

וכל זה בחור"ל שאין חיוב להפריש תרו"מ, אבל בארץ ישראל, שיש חיוב תרו"מ, ביום חול מותר לאכול ארעי בחצרו בלי להפריש, אבל בשבת אסור לאכול וממילא אינו יכול לאכול מפירות אלו בשבת ע"ה מכיון שאסור להפריש תרו"מ בשבת.

להשתמש בכוס פלא בשבת

שאלה:

כז. יש לי כוס בצבע שחור וכשנותנים בתוכה מים חמים חצי ממנה נעשה לבן, ועל החצי השני מתגלה תמונה. האם מותר להשתמש בה בשבת.

תשובה:

איתא בירושלמי ע" שהיו כותבין במי עפצים שאין בהם צבע, ואח"כ היו שופכים דיו נטול עפצים והיה מתגלה הכתב הראשון. והירושלמי מדמה פעולה של גילוי כתב הסתר לכותב דיו. ע"ג סיקרא ע' שם.

ולפי"ז דנו האחרונים שכמו כן לפתח 'פילם' שלפנ"כ לא רואים שום תמונה, הוי כעין כתב סתר, וכשמפתחים אותו יש בו איסור תורה.

עה. כמבואר ברמב"ם פ"ג מהל' מעשרות, דשבת קובעת למעשר.

עו. שבת פ' י"ב ה"ד.

ומה"ט אוסרים בשבת להשתמש במד חום, אשר מכח חום הגוף מופיעים אותיות או מספרים נסתרים, משום חשש מלאכת כותב, אלא שבזה אין איסור תורה מכיון שאין זה כתב המתקיים, אבל איסור דרבנן יש ע"י.

וכן בכה"ג שע"י שפיכת מים חמים לתוך הכוס מתגלה תמונה או אותיות ע"ג הכוס, יש בזה עכ"פ איסור דרבנן של כותב, ואין להשתמש בה בשבת ע", אבל מותר להשתמש בה למים קרים שאין זה גורם לכתיבה כלל.

הכנסת חפץ בשבת לתוך תיבת הדואר

שאלה:

בח. הלך ברחוב ברשה"ר במקום שאין ערוך ונוזר שיש לו שעון יד בתוך כיסו, (והיות שכבר נעמד פעם אחת ברשה"ר לא יכול עכשיו להכנס לתוך רשה"י), האם יכול להכניס שעונו בתוך התיבה של מכתבי הדואר הקבוע ברחוב (ויקחנה לאחר שבת).

עז. הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פרק מ' סעיף ב'.
 עת. בעל "שבט הלוי" שליט"א, והגר"נ קרליץ שליט"א, ואאמו"ר שליט"א.

תשובה:

איתא בשו"ע ע"ט מקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' וגבוה משלושה ולמעלה עד לרקיע או חריץ שאין בו ד' על ד' ועמוק יותר משלושה, וכן המחיצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד' פ. והוסיף הרמ"א דכל זה דוקא בעומד ברה"ר אבל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ודינו ככרמלית ע"ש.

ולפי"ז ההולך ברחוב ויש לו שעון יד בכיסו, ממג"פ מותר להכניס לתוך תיבת הדואר, דאם הרחוב דינו כרשה"ר, א"כ תוך התיבה הוא מקום פטור היות שאין ברחבו ד' אמות על ד' אמות, ומותר להניח שעונו שם כיון שמותר לטלטל מרשה"ר למקום פטור פ"א, ואם הרחוב הוא רק כרמלית, גם בתוך התיבה הוא כרמלית וכדברי הרמ"א הנ"ל, ומותר להכניס לתיבה דהרי מותר לטלטל מכרמלית לכרמלית פ"ב.

עט. אורח סי' שמ"ה סעי' י"ט.

פ. ואין עובי המחיצות ד' מצטרף לזה כמבואר במשנ"ב שם.

פא. כמבואר בשו"ע סי' שמ"ו ס"א.

פב. כמבואר בשו"ע שם ס"ב.

להשתמש בבגד או ספר של חברו
בשבת כשבעליו נמצאים בעיר אחרת

שאלה:

כמ. אני לומד בישיבה בירושלים וחברי נסע לשבת לבני ברק, ואמר לי בפירוש שכל פעם שאני צריך דבר מחפציו מותר לי להשתמש בהם, כשאני נמצא בישיבה בירושלים. האם מותר לי בשבת להשתמש עם המעיל שלו שמונח בחדרו בישיבה. כמו"כ הספרים שלי נמצאים בבית הורי בבני ברק, האם הורי יכולים להשאיל א' מהספרים בשבת לאחר, לקחתו לביתו להשתמש בהם.

תשובה:

איתא בשו"ע^{פג} כשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביו"ט אלא אלפים אמה לכל רוח כך כליו ובהמתו אין יכול שום אדם להוליכם חוץ לאלפים אמה של בעליהם. וכתב המשנ"ב^{פד} שאם אדם לובש בגד של אחר המלבוש נגרר אחר בעליו, ומותר ללכת עם בגד זה רק למקום שלבעלים מותר ללכת.

ולפי"ז אם בעל הבגד נמצא בעיר אחרת נחשב בגד זה חוץ לתחום^{פה}, ותוך הבית עצמו או מקום

פג. סי' שצ"ז סעי' ג'.

פד. סק"ז, ע"י שם.

פה. ו כמו הבעלים עצמו שאם יוצא חוץ לעיר יש לו ד' אמות

שיש לו עירוב נחשב כד' אמות ומותר להסתובב שם שזה נחשב למקום א' ^{טו}, אבל במקום שאין בו עירוב, כמו רוב העיירות בחו"ל, וכן בא"י בעיירות שאין בהם עירוב, אסור לחבירו ללבוש הבגד וללכת שם (אפילו קיבל רשות ממנו שיכול להשתמש בו מתי שירצה) שנחשב כמוציא חפץ מחוץ לתחום של הבעלים, ורק אם שאל הבגד לפני כניסת שבת נקבע דיני תחום שבת של הבגד לפי השואל ^{טז}, ויכול ללכת עמו בכל ירושלים.

וכן הלומד בירושלים וספריו נמצאים בבני ברק אצל הוריו והשכן רצה לקחת הספר לביתו, אפילו אם השכן סומך על העירוב, בכל זאת אם בעל הספר אינו סומך על העירוב אסור להוציאו מבית הוריו, מכיון שהספר נמצא מחוץ לתחום של בעליו אסור להוציא חוץ לביתו שהוא חוץ לד' אמותיו, כיון שבתחילת שבת עדיין היה ברשותו ונקבע דינו בבין השמשות כפי בעליו.

והוסיף הגר"נ קרליץ שליט"א שיש עצה פשוטה שיאמר לאביו שמשאיל לו כל ספריו, נמצא שהכל נחשב ברשות אביו, ונקבעו דיני תחום שבת בו כמו אביו, ויכול לטלטלו בכל בני ברק.

כמבואר בשו"ע סי' ת"ה סעיף א'.

פו. כמבואר במשנ"ב סימן ת"ב ס"ק כב.

פז. כמבואר שו"ע סימן שצו סעיף י"א.

מכירת חמץ

שאלה:

ל. יש לי שותפות בחנות בקניון (בחור"ל) ולא שייך
 שיהא סגור בפסח (עפ"י חוק אסור לסגור), מה
 לעשות.

תשובה:

יש להיזהר בכ' דברים: א. צריך למכור חלקו
 במכירה גמורה ע"י כל הקניינים. ב. גם לאחר
 פסח כשחוזר וקונה מהם צריך לחשב איזה רווח
 הרוויח נגד החמץ שמכרו, ואסור לו לקחת שום
 רווח מזה פ"ח.

טעה בנוסח המבדיל בחוה"מ

שאלה:

ל.א. במוצאי שבת חוה"מ, הבדיל על הכוס, וטעה
 ובירך "המבדיל בין קודש לקודש", האם יצא ידי
 חובה.

תשובה:

אם במוצאי שבת לחול אמר "המבדיל בין קודש
 לקודש" לא יצא, משא"כ במוצאי שבת לחול
 המועד, היות שמצאנו שגם חול המועד איקרי

קודש בדיעבד יצא פט.

ספירת העומר

שאלה:

ל. מעשה בש"ץ שספר העומר בקול, וטעה ואמר המספר של אתמול, וכמה מהציבור צעקו את המספר הנכון, האם הם יכולים עדיין לספור עם ברכה.

תשובה:

כתוב בשו"ע^ז "מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה", וכתב המשנ"ב^ח שדוקא אם אמר "היום", אבל אם אמר המספר ולא אמר היום, לית לן בה. ולפי"ז אלו שרק צעקו המספר לחוד, יכולים לספור עם ברכה, אבל אלו שצעקו "היום כך וכך" אינם יכולים לספור בברכה, היות שיש ספק אם יצאו או לא (דאולי לא רצו לצאת בזה), ויבקשו מאחר להוציאם בברכה.

פט. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

צ. סי' תפ"ט ס"ד.

צא. שם ס"ק כ', ע"ש.

מדיני רפואה ביו"ט

שאלה:

לג. האם מותר לקחת תרופות ביו"ט או שדינם כמו בשבת".

תשובה:

בדין רפואה ביו"ט יש כמה דרגות:
א. אם יש בו פיקוח נפש, מותר לישראל לעשות
אפילו מלאכה דאורייתא.

ב. אם אין בו פיקוח נפש, אם הוא חולי כל גופו
או נפל למשכב, מותר לישראל לעשות רפואה
ע"י עצמו, ודוקא שיש בו איסור שבות אבל
מלאכה דאורייתא אסור לעשות, ואפילו ביו"ט
שני.

ג. אם אינו חולי כל גופו, ולא נפל למשכב רק
שיש לו מיחוש באיבר אחד, ובשאר הגוף מרגיש
בריא, אסור לעשות שום רפואה אפילו שבות ע"י
עצמו, ואפילו ע"י שינוי.

ד. וביו"ט שני של גלויות אפילו באופן שיש בו
רק מיחוש באיבר אחד מותר לעשות ע"י עצמו
רפואה שיש בו שבות צ"ב.

א"כ לענין לקחת תרופות שהוא איסור דרבנן
ביו"ט ראשון דינו כמו בשבת שמותר רק בנפל
למשכב או חולה בכל גופו, אבל אם יש בו רק

מיחוש באבר אחד אסור, וביו"ט שני מותר בכל גווני.

לחבר צינור של גז ביו"ט

שאלה:

לד. האם מותר להחזיר ביו"ט צינור המחבר את הכיריים עם הגז.

תשובה:

קיי"ל מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מאתמול מותר לעשותם ביו"ט.^{צג} אולם לא כל מכשירין הותר לעשותן ביו"ט, דלעשות כלי ביו"ט אסור בכל גוונא^{צד} ואפילו רק ליישר שיפוד שנתעקם נחשב כתיקון גמור ואסור^{צה}. וא"כ להכניס הצינור של הגז אף שהוא בכלל מכשירי אוכל נפש, שא"א לבשל בלי זה, ולא היה אפשר מאתמול, שהרי התנתק רק ביו"ט, מ"מ כיון שהוא דבר קבוע ומחובר לקרקע מסתבר דהוי כבנין מחובר ואין לעשות כן

צג. שו"ע הל' יו"ט ס' תצ"ה, ס"א, ע"י שם.

צד. שו"ע ס' תק"ט ס"א ובמשנ"ב שם. דלא עדיף מאוכל נפש עצמו, שאם נעשה לימים הרבה לכו"ע אסור, וה"נ מסתמא הכלי נעשה לימים הרבה (שעה"צ ס"ק ב' בשם הר"ן, ע"י שם).

צה. משנ"ב ס"ק ר'.

ביו"ט צי.

תיקון מזגן בחוה"מ

שאלה:

לד. האם מותר לתקן מזגן שהתקלקל בחוה"מ.

תשובה:

כתב המשנ"ב צי מותר להעמיד תנור בית החורף להסיק הבית, דהכל חולים אצל צינה, וכן אם נשבר חלון בענין שאם לא יתקנו ישב בקור, מותר לתקן, עי' שם.

וע"כ מתירין לתקן מזגן או מאוורר שהתקלקל בימים שהחום מעיק על האדם וסובל בהיעדר מזגן או מאוורר, שגם לענין חום הכל נחשבים כחולים צח.

תיקוני כלים שונים בחוה"מ

שאלה:

לד. אם אירע קילקול בחוה"מ כגון במים, חשמל, גז, תנור אפיה, מיקסר, מקרר, האם מותר לתקנם.

צו. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

צז. סי' תק"מ ס"ק י"ט בשם חיי אדם.

צח. שו"ת "באר משה" ח"ז סי' כ"ב, ובס' זכרון "מבקשי תורה"

ע' תס"ב בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל.

תשובה:

איתא בשו"ע צ"ע עושין תנור וכיריים שאפשר שיבשל ויאפה בהם במועד, וכתב המשנ"ב פ' אפילו מעשה אומן, כיון שהוא צורך אוכל נפש, ודוקא אם נשבר בחוה"מ, אבל אם נשבר לפני יו"ט והיה אפשר לתקנו מערב יו"ט, וכיוון מלאכתו במועד, אסור. ובכלל זה תיקוני חשמל, מים וגז, שהם בכלל צורך אוכל נפש, וכן מקרר, מיקסר, תנור אפיה וכיו"ב.

תיקון מים וחשמל בחוה"מ

שאלה:

לז. האם מותר לתקן ברז מים וחשמל, אף שיש לו ברז אחר בבית או חשמל במקום אחר.

תשובה:

יש סוברים, שאם יש לו ברז מים אחר בבית, קשה להתיר מעשה אומן, כדי לחסוך קצת טרחה להביא מים מחדר אחר, ורק מעשה הדיוט מותר. ומחדר האמבטיה הואיל ונוהגים לכתחילה לא ליקח משם מים, לכן אם אין לו ברז אחר חוץ מהאמבטיה מותר לתקן ברז במקום אחר אף

צט. סי' תק"מ ז'.

ק. ס"ק י"ח.

שהוא מעשה אומן קא.
ויש סוברים שאף אם יש לו ברז מים בביתו
במקום אחר או חשמל במקום אחר, אעפ"כ מותר
לתקן בשביל שיהא לו נוח יותר קב.

להדליק תנור בחוה"מ לצורך שלאחר
המועד

שאלה:

לח. האם מותר להדליק תנור במאפיה בחוה"מ בכדי
שיוכל לאפות מיד לאחר יו"ט אחרון.

תשובה:

אם יש בזה דבר האבד, שעיי"ז יספיק לאפות מיד
לאחר יו"ט, מותר לעשות כן, דהוי מלאכת הדיוט
בחוה"מ לצורך אחר המועד, שאם הוא דבר
האבד מותר. בפרט כשחל שביעי של פסח ביום
רביעי, (ובחו"ל חל שמיני של פסח ביום חמישי)
וצריך להספיק לאפות הרבה חלות לאחר יו"ט
לפני שבת.

קא. שש"כ סי' ס"ו סעיף י"ג בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל.
קב. קובץ "מבקשי תורה" סי' ק"ו בשם הגר"ש אלישיב
שליט"א.

כתיבת חשבון הנפש בחוה"מ

שאלה:

למ. אני נוהג כל ערב לכתוב חשבון הנפש, האם מותר לכתוב כן בחוה"מ.

תשובה:

אין לך דבר האבד גדול מזה. כל מה שהוא חיזוק ביראת שמים שוה מיליונים, ובודאי מותר לכתוב חשבון הנפש בחוה"מ.

אכילה ביו"כ לפני בעלי החיים

שאלה:

מ. חולה האוכל חצי שיעור ביוהכ"פ, האם חייב להאכיל את בעלי החיים תחילה.

תשובה:

אין איסור "לטעום" קודם שיתן לבהמתו, ורק איסור אכילת סעודה יש איסור ק'. וי"א שגם טעימה אסור ק'.

קג. ט"ז או"ח סי' קסז, ז, וכדמשמע בפסוק "ונתתי עשב בשדך לבהמתך" ואח"כ "ואכלת ושבעת".

קד. כן מבואר בב"י וכ"כ המג"א שם, וכן מבואר במשנ"ב שם ס"ק מ'.

בשור"ת "כתב סופר" קה הסתפק אם גם בסעודת שבת ויו"ט חייב ליתן לבהמה קודם או לא, אולם במשנ"ב מוכח שגם בשבת ויו"ט חייב קי. ולפ"ז כשאוכל חצי שיעור ביו"כ, לא גרע מטעימה בעלמא, שיש אוסרים לאכול קודם שיתן לבהמתו, ואע"פ שהוא אכילת מצוה מ"מ חייב להאכילם קודם שאוכל, אם הם בהמות שמזונותיהן מוטלים עליו.

הזזת נרות חנוכה למקום אחר

שאלה:

מא. כשיש הרבה מנורות של חנוכה על שולחן אחד, ולאחר שהדליקו אחת צריכים להזיזה כדי שאפשר יהיה להדליק את האחרות, האם מותר לעשות כן.

תשובה:

איתא בשור"ע קי שאין להזיז את הנרות אף אם הדלקתם היתה במקום הראוי, שהרי אם הדליק בפנים ואח"כ הוציא את הנרות לחוץ לא יצא,

קה. אורח סי' ל"ב, ע"ש.

קו. שכתב ב"ביאור הלכה" סי' של"ד, ס"א, כיון שאסור לאכול לפני הבהמה, אם כן בשבת כשמציל מן הדליקה צריך להציל גם לבהמה ע' שם, הרי מבואר שגם בשבת אסור.

קז. סי' תרע"ה.

אע"פ שבזמן ההדלקה היו הנרות מונחים במקום שיצא בו ידי חובה, והטעם, משום שהרואה אומר לצרכו הוא מדליק, ומטעם זה מבואר ק"ש שגם מי שמחזיק הנרות בידיו לא יצא, כי הרואה אומר שהוא מחזיק אותם כדי שיאירו לו, ע"ש. ולפ"ז יש לדון האם מותר להזיז את הנרות ממקום למקום בשולחן, כי יתכן שאין זה נחשב ממקום למקום כמו מהבית לחוץ. ונראה, שאפילו לפי השיטות ק"ה הסוברות שאין להזיז נרות ממקום למקום אפילו בתוך הבית, היינו דוקא מחדר אחד לשני, או אפילו מצד אחד של החדר לצידו השני, שגם בזה נראה שעושה כן לצורך אור ולא לשם נר חנוכה, משא"כ כשמסדרם על אותו שולחן ומזיז את הנרות לצד אחר, בזה מוכח שעושה כן רק משום שצריך את מקום הנרות ולא כדי ליהנות מאורה, ולא שייך הטעם שהרואה אומר לאורה הוא צריך, וע"כ נראה שמותר להזיז את הנרות ממקום למקום על השולחן לכתחילה.

קח. שם

קט. מובא במשנ"כ שם.

הנאת חימום בנרות חנוכה

שאלה:

מב. האיסור להשתמש לאור נרות חנוכה ק', האם הוא דוקא בהנאת אורה שזהו עיקר תשמישה אבל שאר תשמישים כגון להתחמם ליד הנרות מותר או שמא מאחר שהוקצה למצותה נאסרו כל התשמישים.

תשובה:

פשיטא שכל התשמישים נאסרו, דלפי שיטת "בעל המאור" ק"א שאסרו הנרות דומיא דנרות המקדש, בודאי אסור כל התשמישים, ואפילו לדעת הרמב"ן ק"ב שחולק עליו בזה, מ"מ אסור כל סוג הנאות ממנו, ואסור ק"ג. ומטעם זה אסור לחמם אוכל על גבי הקופסה שיש בו הנרות חנוכה, שאסור להשתמש לאורה ק"ד.

ק". גמ' שבת כא: שו"ע סי' תרע"ג.

ק"א. ריש פ"ב דמס' שבת.

ק"ב. במלחמות שם.

ק"ג. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

ק"ד. אבל מותר לכתחילה ליתן אוכל ע"ג הקופסא שיש בו נרות שבת (כל השנה), כמו שמותר ליתן אוכל אפילו באמצע שבת ע"ג סיר שעומד על האש מבחורץ, כמבואר בשו"ע (סי' שי"ח סעיף ז' ח') שזה מותר לכתחילה (הגר"ג קרליץ שליט"א).

הנאת ריח מנרות חנוכה

שאלה:

מג. נרות שיש בהם ריח, וכשמדליקים אותם מפיצים ריח טוב בכל החדר, האם מותר להשתמש בהם לנרות חנוכה (ונרות אלו הם ביוקר משאר נרות, וקונים אותם בשביל ליהנות מן הריח), דשמא היות שאסור להשתמש לאורה אסור ליהנות מריח הנרות.

תשובה:

היות שאין הנרות עצמם מוציאים ריח רק יש דבר זר מעורב בתוכו שמוציא ריח, אין זה מכלל האיסור להשתמש לאורה, ועוד דמבואר בש"ך קטו שכל דבר שאינו עומד להריח אין הריח נכלל באיסור. ואפילו לפי מה שדחה הש"ך שם מ"מ לגבי איסור שתלוי בהוקצה מדעתו, בודאי לא נאסר הריח כמבואר שם. וא"כ בודאי לא הוקצה אלא מהנאת האור ולא מהריח שמעורב בתוכו קטז.

קטו. יו"ד סי' ק"ח ס"ק כ"ז.

קטז. בעל "שבט הלוי" שליט"א, והגר"נ קרליץ שליט"א.

יורה דעה

הלכות דגים

שאלה:

א. האם צריכים לחפש כל דג אם יש לו סנפיר וגם קשקשת, או מספיק לבדוק אחד מהם.

תשובה:

כל דג שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ולכן אם רואה שיש קשקשים על הדג ודאי שהוא כשר, אבל אם רואה עליו סנפיר עדיין צריך לחפש אם יש לו קשקשים, כיון שיש דגים שיש להם סנפיר בלי קשקשים ק"ז.

שאלה:

ב. האם חייבים לראות בהם הרבה קשקשים או אפילו רואים רק כמה קשקשים מספיק כדי להכשיר הדג.

ק"ז. מתני' נדה נ"א, ושו"ע יו"ד ס' פ"ג ס"ג.

תשובה:

פלוגתא הוא במשנה ק"י וקי"ל כת"ק שאפילו סנפיר אחד וקשקש אחד גמי כשר ק"ט.

שאלה:

ג. אם יש קשקשים שא"א לראותם רק ע"י חיפוש, האם זה מספיק להכשיר הדג או צריך דוקא לראות אותו בכרירות כמו שהוא.

תשובה:

יש מיני דגים שקשקשיהם דקים מאוד, ואינם ניכרים רק ע"י שכורכים אותם בתוך בגד או נותנים אותם בתוך מים, ואם נמצאו בהם קשקשים מותר ק". ועכ"פ צריך שהעין תוכל לראותו בלי זכוכית מגדלת, אבל אם אין נראים בלי זכוכית מגדלת, לא נקרא קשקשת, דצריך להיות כעין "לבוש" קכא, ואם לא שלטה עין לא נקרא לבוש קכב.

שאלה:

ד. האם יש דגים טמאים שיש להם קשקשים דומים

קית. חולין נ"ט.

קיט. וכנפסק בשו"ע שם ס"א.

קכ. שו"ע שם ס"ב.

קכא. וכמבואר בנדה נ"א.:

קכב. "תפארת ישראל" עבודה זרה פ"ב אות נ"ו, מובא ב"דרכי

תשובה" שם ס"ק כ'.

לקשקשים של דגים טהורים.

תשובה:

קשקשים שהם סימני טהרה, היינו רק אם לאחר שמקלפים אותם (ביד או בכלי), העור עדיין נשאר שלם, שזה סימן שהם נפרדים מהדג, (קשקשים הם בגדר לבוש). אבל אם ע"י שמקלפים נקרע חלק מעור הדג, זה סימן שאין אלו קשקשים, רק חלק מעור הדג וטמא קכ.

שאלה:

ה. כשיש קרום שמכסה הקשקשים, האם הדג כשר.

תשובה:

כתב הבית הלל קכ יש מין דג שמכוסה בעור דק, ותחת אותו עור יש חדרים קטנים, ובכל אחד מהחדרים יש קשקשת אחת, והתירו הוא וחכמי ווילנא, ע"י שם. וב"דרכי תשובה" קכה כתב שקוראים לזה קארפיון בלע"ז, (והוא ממשפחה של דג הקרפיון המצוי אצלנו בארץ ישראל). ולפ"ז גם דג שקוראים "קינגקליפ", בפרט שהעור הזה אין זה מעצם צורת הדג רק בא

קכג. רמ"א שם ס"א, ו"דרכי תשובה" שם ס"ק י"א, בשם "ישועות יעקב".

קכד. הובא בפמ"ג מ"ז, שם ס"ק א'.
קכה. ס"ק י" ע"ש.

מחמת המים, בודאי הוא כשר קכו.

שאלה:

ו. אם החמירו לאכול דג מסוים משום שלא ידעו
אם יש בו קשקשים, האם מותר לאכלו לאחר
שנתברר שיש בו קשקשים.

תשובה:

לא שייך לומר על דג שנהגו בו איסור, רק בכגון
שאין לו עכשיו קשקשים, ומקובל שהיו בו
קשקשים ונפלו כשיצא מן המים, בזה שייך לגזור
כיון שהוא דומה לדג טמא, אבל בדג שרואים
שיש עליו קשקשים לא שייך לומר שגוזרים עליו
משום דג טמא, ומותר קכו.

קכו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קכו. נודע ביהודה מובא ב"פתחי תשובה" ס"ק א'. וכעין זה
מבואר בשו"ת "בית שלמה" ח"א יו"ד ס' קמ"ט, מובא
ב"דרכי תשובה" ס"ק ד'. במורה אחד שרצה לאסור דג
מסוים משום שנמצא ביחד עם דגים טמאים שדומים לו,
וכתב שאין לנו להחמיר ולהוסיף חומרות לאסור דבר
שמפורש בתורה, רק שיש להכריז ולהודיע לרבים שיהיו
זהירים היטב שלא יחליפו, וישגיחו היטב אם יש בהם
קשקשת וע"י שם.

השתמש בקמח לא מנופה

שאלה:

ז. נפיתי חצי ק"ג קמח, ולא מצאתי שום תולעת, ובטעות השתמשתי לאפיית עוגה בחצי הק"ג שלא נופה, האם אפשר לאכול את העוגה.

תשובה:

אם היו מוצאים ג' תולעים בתוך חצי ק"ג הקמח שנופה, א"כ הרי הוחזק שיש בו תולעים, והיה אסור לאכול את החצי השני מבלי לנפותו, ואף שיש ספק אולי נימוח בשעת אפייה, הרי יש כאן רק ספק אחד ואסור. אבל מכיון שלא מצאו תולעים, א"כ בחצי ק"ג הקמח שהשתמשו בו יש ספק אם יש בו תולעים, ואף שלכתחילה בודאי צריכים לנפותו, מ"מ בדיעבד שכבר השתמשו בו, יש כאן ספק ספיקא, ספק אם יש בו תולעים, ואפי' יש בו אולי נימוח, ומותר קכ.

חתך אוכל חם עם סכין איסור

שאלה:

ח. חתך שניצל חם בסכין חלבית בן יומו, האם מספיק להוריד "כדי נטילה" משני הצדדים של מקום החיתוך של הסכין או כל השניצל נאסר.

תשובה:

איתא בשו"ע קכט בשר רותח שחתכו בסכין חולבת כל החתיכה אסור אם אין בה ששים כנגד מקום הסכין שחתך הבשר. ומבאר הש"ך קל מכיון שיש גם דוחקא דסכינא וגם חם, נאסר הכל אפילו בדבר כחוש קלא. ולפי"ז אם חתך שניצל חם בסכין חלבי בן יומו או אוכל אחר חם בסכין שנאסר באותו יום אפילו באוכל שהוא ודאי כחוש ולא שמן קלי, כל האוכל נאסר משום שהוא חם וגם יש דוחקא דסכין, בין העליון חם והתחתון קר ובין להיפך.

בשר חם שנגע בגבינה

שאלה:

מ. נגע חתיכת גבינה בשניצל חם, האם נאסר.

קכט. יו"ד סי' צ"ד ז'.

קל. ס"ק כ"ז.

קלא. דהרי מבואר בשו"ע (יו"ד סי' ק"ה ד') שאם אין בו רוטב רק בשר צלי לא נאסר רק כדי נטילה (בדבר שהוא כחוש לא שמן) א"כ למה כאן נאסר הכל וע"כ דמשום שיש גם דוחקא דסכינא נאסר הכל. ואף שהש"ך כתב עוד תירוצים, ע' פמ"ג שם שהעיקר הוא כתירוצ' זה.

קלב. דבלי זה הרי קי"ל כהרמ"א ס"ה ה' שכל אוכל שהוא ספק חוששין שהוא שמן. כיון שאין אנו בקיין בין כחוש ושמן.

תשובה:

איתא בשו"ע ק"ג נפל איסור חם לתוך היתר חם בכלי ראשון או אפילו איסור צונן לתוך היתר חם הכל אסור דהתחתון גבר על העליון ומחממו עד שמפליט בתחתון. הרי מכואר שאם אחד מונח ע"ג השני והתחתון חם אז הכל נאסר.

וכתב הרמ"א ק"ד ואם הניחם זה אצל זה וכו' גם אם אחד צונן ההיתר צריך קליפה במקום שנגע ע"כ. וכתב הש"ך ק"ה בשר וגבינה זה אצל זה ואחד מהם צונן שניהם צריכים קליפה.

אולם המהרש"ל ק"ו חולק על הרמ"א וכתב דאם האיסור חם וההיתר קר, ומניחים זה אצל זה אוסר ההיתר בכולו. ואם האיסור קר וההיתר חם נאסר כדי קליפה (משום שיש לו כח להבליע בתוך השני אבל אין לו כוח לחממו וגם להפליט ממנו). וכתבו הט"ז והחכמת אדם ק"ז דבמקום שאין הפסד מרובה יש לחשוש למהרש"ל.

ולפי"ז אם הגבינה היתה ע"ג השניצל החם, הוא מפליט ומבליע למעלה ולמטה והכל נאסר, אבל אם השניצל חם והגבינה הקרה היו מונחים זה

קלג. יו"ד ס"י ק"ה, ס"ג.

קלד. שם.

קלה. שם ס"ק ט'.

קלו. הובא בש"ך שם ובט"ז ס"ק ה'.

קלז. כלל ס' דין י"א.

ליד זה, רק הגבינה נאסרה כולה משום שהשניצל מכליע לתוכו אבל השניצל נאסר רק כדי קליפה שאין מספיק כח בגבינה לחזור ולהפליט לתוך כולו.

גוי שתיקן כלי, אם הכלי צריך טבילה

שאלה:

י. קומקום חשמלי שהתקלקל ונתנו לעכו"ם לתקנו, האם צריך לחזור ולטבול הכלי.

תשובה:

איתא בשו"ע קל"ח ישראל שנתן כסף לאומן עכו"ם לעשות ממנו כלי אינו צריך טבילה, וכתב הרמ"א דיש חולקין וסוברים שצריך טבילה, ולכן יטבול בלי ברכה. ויסוד פלוגתתם הוא מכיון שאומן קונה בשבח כלי, האם קנין זה מספיק לחייב טבילה או לא קלט. ולפ"ז כיון שנתן הקומקום לעכו"ם לתקנו הרי יש לו קנין בו, וצריך לטבול מספק. אלא די"ל דדוקא התם שנתן גולמי כסף לעכו"ם והוא יצר כל הכלי, בכה"ג צריך טבילה - כיון שהוא גם עשה הכלי וגם יש לו קנין, אבל הכא דכבר יש עליו שם כלי קודם לכן, אולי לכו"ע לא נאמר בזה דין אומן קונה בשבח כלי,

קלח. יו"ד ס' ק"כ ס' י'.

קלט. עי' בהגר"א ו"באר הגולה" שם.

לחייבו בטבילה.

ולכן אם נעשה חור בכלי שעכשיו לא מחזיק רביעית, הרי אין עליו שם כלי, בזה אם נתן לעכו"ם לתקנו צריך לטבול בלי ברכה וכנ"ל. אבל בקומקום חשמלי, שעדיין מחזיק רביעית ויש עליו שם כלי לא צריך לטבול. וכן סבין שנותן לאומן להשחית, שעדיין שם כלי עליו, לא צריך טבילה קמ.

ציור שמש לבנה ומזלות קמא

מצוי מאוד שמציירים עבור ילדים צורות השמש, הירח והכוכבים, והרי מבואר בפסוק קמב: "לא תַעֲשֹׂן אֹתִי אֱלֹהִי כֶסֶף וְאֱלֹהִי זָהָב", ומבו' בשו"ע קמג שאסור לציירם, ויש כמה שאלות למעשה איך מותר לציירם:

שאלה:

יא. האם מותר לצייר או לצלם השמש.

תשובה:

צורת שמש מלאה אסור אבל כאשר מציירים רק חלק מהשמש מותר, כגון מכוסה בעננים, או

קמ. שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד ס' כ"ח סק"ו.

קמא. כל אלו הם הוראות מהגר"נ קרליץ שליט"א.

קמב. שמות, פר' יתרו, כ', כ'.

קמג. יו"ד ס' קמ"א.

תחילת זריחתה. וכן אסור לצלם השמש לפני שקיעתה, כשהוא עדיין שלם קמד.

שאלה:

יב. האם מותר לצייר הלבנה.

תשובה:

צורת הלבנה שלמה, או אפילו מקצתה בתחילת החודש עם שני קרניים אסורה, אבל כשמציירים באופן בולט שאין קרן באחד הצדדים מותר.

שאלה:

יג. האם יש עוד עצה לצייר הלבנה.

תשובה:

צורת ירח כמין אות ח' אינו צורת ירח ומותר.

שאלה:

יד. הצורה האמיתית של הכוכבים היא עגולה, וא"כ באיזה צורה אסור לציירם.

תשובה:

אסור לצייר צורת הכוכבים כעין הנראה לעינינו, ואם מציירים בצורה שאין זוויות מסודרות כלל אין זה צורת הכוכבים ומותר.

שאלה:

פו. מבואר בגמרא קמה ובשו"ע קמו שלצורך להתלמד מותר לצייר, האם בכלל זה מותר לצייר לילדים מעשה בראשית.

תשובה:

ציור לילדים כדי ללמד מעשה בראשית אינו נחשב להתלמד כיון שאין כל צורך עבור הלימוד לצייר בצורה מסודרת.

שאלה:

פו. איך אפשר לצייר החלום של יוסף שהשמש הירח והכוכבים משתחוים לו.

תשובה:

יש לעשות את המזלות בצורה שאינה ניכרת צורתן השלימה וכנ"ל.

שאלה:

יז. האם האיסור הוא רק לצייר או גם אסור להשהותן בתוך הבית, או לקנות תמונה שיש עליו צורתן.

תשובה:

האיסור הוא גם להשהותן, ואם ישנן בתוך הבית חייב למוחקן שלא יהיה שלם.

קמה. ר"ה כד.

קמו. שם.

שאלה:

יח. יש לי קופסת בשמים עם צורה שלמה של נשר מעליו, האם מותר לקיימו או לא.

תשובה:

האיסור הוא דוקא ד' צורות שעל הכסא למעלה אבל סתם חיות ועופות מותר.

מגורי אח ואחות בבנין אחד

שאלה:

יפ. האם מותר לאח ואחות לגור בבנין אחד.

תשובה:

כתב רבינו יהודה החסיד שיש למנוע ב' אחים לגור בשכונה אחת, ע"ש. אולם כל זה לגבי ב' אחים אבל ב' אחיות או אח ואחות מותר לכתחילה ואין בזה חשש כלל קמז.

אוכל מתחת עגלה של תינוק

שאלה:

כ. האם יש להזהר מלהניח אוכל תחת עגלה שיש בה תינוק כשיש חשש שמא יישן.

תשובה:

איתא בגמ' קמח אוכלין ומשקין תחת המיטה
אפילו מחופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהן.
ויש סוברים שכל זה אם הבעלים הניחוהו שם
אבל אם ראובן הניח אוכל של שמעון תחת
המיטה שלא בידיעתו אין רוח רעה שורה
עליהם קמט.

ויש מקילים להניח מאכלים תחת מיטת תינוק
דלא שייך אצלם רוח רעה, ובפרט תחת עגלת
ילדים יש עוד מקום להתיר כיון שיש סוברים
דדוקא כשמונח על הקרקע יש רוח רעה ק' ועכ"פ
לכתחילה יש להזהר בזה אם אפשר קנא.

ריבית מבנק

שאלה:

כא. האם מותר לקחת ריבית מהבנקים בארץ ישראל
היות שבעליהם הם חילונים.

קמח. פסחים ק"ב. וכ"ה בשו"ע יו"ד סי' קט"ז סעיף ה.

קמט. שו"ת "שלמת חיים" ח"א סי' י"ב.

קנ. "שערים מצויינים בהלכה" סי' ל"ג קו"א ס"ק ה' ושו"ת

"מנחת יצחק" ח"ד סי' קי"ז.

קנא. וכן הורה הגר"ג קרליץ שליט"א.

תשובה:

איתא בשו"ע קנב מומר מותר להלוות בריבית ואסור ללות ממנו בריבית. וכתב הרמ"א ויש מחמירין אף במומר להלוותו, וטוב להחמיר אם אפשר להשמט ממנו. ועי' בש"ך שמיירי במומר להכעיס אבל מומר לתאבון אסור. ובבנקים הרי יש הרבה שותפים ואולי חלק מהם אינם מומרים לכן לכתחילה אין לסמוך על היתר זה קנב.

הלואת ביצים

שאלה:

כב. כשלוה ביצה מספר 3 האם אפשר להחזיר ביצה מספר 2 או צריך להחזיר דוקא ביצה באותו מספר.

תשובה:

אם יש לו בביתו אותו מספר ביצה בודאי יש להחזיר כמו שלקח ממנו, אבל אם אין לו אותו מספר, נמצא שהא דמחזיר מס' גדול יותר, משום שלא כדאי לו הטרחה להביא אחר, וכיון שדרך שכנים שמוותרים זל"ז יכול להחזיר לו מס' קנב. יו"ד סי' קנ"ט ב'.

קנג. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע לעיל שלא כל החילונים בגדר מומרים.

אחר קנ".

לחייב קנס על הלואה

שאלה:

בג. האם אפשר להלוות כסף ע"מ שאם הלוח לא משלם בזמן הוא מתחייב לשלם לו יותר מדין קנס.

תשובה:

הא דמבואר שמותר לקחת קנס אם לא משלם בזמן, יש בזה ב' תנאים:
(א) דוקא אם החוב היה דרך מקח וממכר, אבל חוב שבא מחמת הלואה לא התירו.
(ב) דוקא באופן חד פעמי אפשר לקחת קנס, אבל לא בכל חודש וחודש קנה.

קניית ארון בתשלומים

שאלה:

כד. בעת קניית ארון כאשר משלמים בתשלומים והמוכר מתנה שהארון לא נקנה עד התשלום האחרון האם יש בזה משום ריבית.

קנד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קנה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

אם לא קונה את הארון כלל עד התשלום האחרון, נמצא שבינתיים מלווה לו את סכום התשלומים הקודמים עד התשלום האחרון, וכנגד זה המוכר נותן רשות לקונה להשתמש בארון בינתיים נמצא שיש בזה ריבית שנותן לו השימוש בארון במקום ההלואה.

ולכן יש לסכם שבכל תשלום הוא קונה בארון כנגד התשלום ששילם ואין בזה הלואה כלל, ומותר לקונה להשתמש בארון אע"פ שיש בו למוכר שותפות ואין בו איסור ריבית כלל.

כתיבת דברי ברכה למלווה

שאלה:

כה. לווה כסף עבור ספר שעומד לצאת לאור, האם מותר לו לכתוב בהקדמה לספר דברי ברכה עבור פלוני שהלווה כסף להוצאת הספר, או שמא אסור לעשות כן משום שהוא בכלל ריבית.

תשובה:

אמר ע"ז הגר"ח קניבסקי שליט"א ק"י שכבר דן בזה רבות ומצא כמה היתרים בזה, וע"ע "אגרות

קנ. בהערות על ספר "מאורות הדף היומי" ב"ק. והוסיף הגר"ח שליט"א שכן ראה בהקדמה לספר "אבי עזרי" מהדורא תנינא שכתב "ונתאפשר לי הדפסת ספר זה ע"י

משה" קני שלא לכתוב בלשון תודה רק "ברכה
נתונה מהשי"ת לפלוני וכו'" וכדו' שזה רק
הודעה שיתברך מהשי"ת ללא ספק.

תחילתו הלואה וסופו עיסקא

שאלה:

כו. האם יש אפשרות להלוות כסף ע"מ שאם הלואה
לא מחזיר בזמן, יהפוך הכסף להיות בתורת
עיסקא שעי"ז ישלם כל חודש.

תשובה:

אם מתחילה בשעת ההלואה סיכמו יחד שהוא
מלוה לג' חדשים וכד' ולאחר מכן יהא בתורת
עיסקא, נמצא שמתחילה היה קנין בכסף על דעת
כן, ומותר.

ובאופן זה לא מספיק רק לכתוב שיהא עיסקא
וצריך לשלם כמה אחוזים כל חודש, אלא יכתוב
בפירוט שזהו בתורת עיסקא ושהוא שותף
ברווחים ובהפסדים, ובמקום ליתן דין וחשבון
ולישבע, על זה סיכמו ליתן כמה אחוזים של

קבלת הלואה מכספי "קרן זכרון ברוך" וכו' שנוסדה
ומתנהלת ע"י האחים הנכבדים וכו' ממשפחת זיס. ובזכות
פעלם הטוב יתברכו מן השמים אותם ואת כל משפחתם בכל
הטוב עד ביאת הגואל" עכ"ד.

קנז. ח"א סי' פ'.

כסף קנח.

הלוואת דולרים

שאלה:

כז. האם מותר ללוות בשקלים או בדולרים ולסכם שהחוב הוא בדולרים.

תשובה:

איתא בשו"ע קנט משיצא השער של מדינה פוסקין על הפירות, דהיינו שאפילו אם אין למוכר ברשותו פירות כיון שבידו להשיג ממקום אחר נחשב כאילו יש לו וחייב המוכר ליתן לו אותן הפירות כל השנה ואפילו נתייקרו הפירות.

אולם אם לא יצא השער אפילו בשוויים אסור לפסוק על הפירות קס אא"כ יש למוכר כל הפירות, ואז יכול לפסוק עליהם קסא.

ולפי"ז במטבע של דולרים יש סוברים דכיון ששכיח לקנות באיזה שער שהוא כל יום ויום, אע"פ שעולה ויורד מ"מ כל יום ויום יש לו שער חיתוך, ובשער זה סותרים מוכרים, ושכיח סחורה

קנח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קנט. יו"ד סי' קע"ה ס"א.

קס. כמבואר שם סעיף ד'.

קסא. וכן מבואר בש"ך סי' קע"ג ס"ק י"ז בדבר של הוקבע השער אסור אפילו בשוויים אם אין לו ברשותו.

(אשר היא היסוד בהלכה זו), ויש מקום ידוע במרכז העולם שבו קובעים השער, מותר להלוות בשקלים או בדולרים ולסכם מראש ע"מ שישלם בדולרים קסב.

ויש סוברים שכיון שאינו שער קבוע וכל יום הוא משתנה, נחשב שאין לו שער קבוע, ואם נתן שקלים ע"מ שהתוב יהא בדולרים צריך שיהא לו ברשותו כל סכום ההלוואה של דולרים ואז יכול להלוות עליהם.

ואם נותן דולרים בהלוואה, הוה ל' הלוואת סאה בסאה, והתם הקילו אפילו אם יש לו רק מעט מאותו המין קסג ולפי"ז מספיק שיש לו רק דולר אחד ברשותו, ויכול ללוות עליו אלפי דולרים קסד. ולהלוות שקלים צמוד לדולר, אסור ואין לעשות כן רק ע"י היתר עיסקא קסה. ומי שאין לו היתר עיסקא לא יכול לעשות כן.

קסב. קונטרס "אגרות אבי עזרי" במכתב להגאון ר' יואל קלופט אב"ד חיפה, וכ"כ בשו"ת "שבט הלוי" ח"ג סי' ק"ט.

קסג. שו"ע סי' קס"ב ס"ב.

קסד. ספר "דעת יואל" סי' ק"ל, במכתב למרן בעל "אבי עזרי" זצ"ל, וכן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

קסה. שו"ת שבט הלוי ח"א סי' נ"ב.

כתובת קעקע

שאלה:

כח. בעל תשובה שיש לו כתובת קעקע חרוטה על גופו, ועולה 8000 ש"ח להורידו ע"י קרני ליזר, האם חייב להורידו.

תשובה:

האיסור של כתובת קעקע הוא עצם מעשה העשייה אבל לאחר שהדבר חרוט על הגוף אין בו איסור כלל קסו.
ולענין טבילה אין זה נחשב לחציצה מכיון שהוא מתחת לעור בתוך הבשר, וכל דבר שהוא תחת העור לא נחשב חציצה קסו.

השתדלות ברב בית הכנסת

שאלה:

כמ. רב בית הכנסת המכהן כבר עשרים שנה, וביקשו ממנו להיות רב בקהילה אחרת שיש בה ציבור גדול יותר. האם מותר לאנשי המקום הראשון

קסו. הגר"ח קניבסקי שליט"א. ויל"ע מתוספתא (מכות פ"ג ה"ט) אם קלפו באיזמל פטור, משמע קצת שהאיסור הוא כל רגע. ועי' קונטרס פתשגן הכתב להגר"ח קניבסקי שליט"א סי' ה' מה שתיירץ (נרפס ב"שיח השדה") וע"ע שו"ת "שבט הקהתי" מש"כ בזה.

קסז. כמבואר בשו"ע יו"ד ס' קצ"ח י"א.

לעשות השתדלות שלא יעבור לשם, היות שבני הקהילה מרגישים שאם הוא יעבור לשם יפסידו הרבה ברוחניות שלהם, או שמא מאחר שבמקום השני יש יותר אנשים שצריכים לו הוי בגדר ביטול זכות הרבים.

תשובה:

איתא בברייתא קס"ח "וחי בהם" חייך קודמים לחיי חברך, ואם יש קיתון אחד של מים, ישתמש בו לעצמו עי' שם, וכמו כן לענין רוחניות שזהו חיי נפש ממש, חייב לדאוג עבור עצמו לפני השני. ואם הסיבה שרוצים שהרב ישאר במקום הראשון הוא בגלל הרוחניות של הקהילה הראשונה מותר להם לעשות השתדלות להציל הרוחניות "דחייך קודמין לחיי חברך" קס"ט.

מעשה מרכבה

שאלה:

5. האם אפשר למסור שיעור בליל שבועות וללמוד עם המתפללים את ההפטרה ביחזקאל עם פרש"י והרד"ק.

קס"ח. ב"מ ס"ב.

קס"ט. הגר"א י"ל שטיינמן שליט"א.

תשובה:

גם זה נכלל בהא דקי"ל אין דורשין ברבים מעשה מרכבה קע. והא דדעת רבי יהודה קעא שקוראין ומתרגמין היינו רק תרגום בלי פירושים קעי. ומה שהדפיסו פרש"י ושאר מפרשים היינו ללומדם ביחידות קעג.

שכר עמלה מכספי צדקה

שאלה:

לא. כשאוספים כסף עבור צדקה, כמה אחוזים מתוך הכסף הנאסף מותר למתרים לקחת עבור עצמו.

תשובה:

אומרים בשם מרן ה"חזון איש" זצ"ל שמותר לקחת עד ארבעים ותשעה אחוזים. וכוונתו שזה הכי הרבה שמותר לקחת, והכל לפי הענין, דהיינו אם עובד כל היום ונכנס רק קצת כסף ובגדרי פועל היה מרוויח יותר, בזה אמרינן שגם הוא יכול לקחת כנגד זה, אבל רק עד ארבעים ותשעה אחוזים.

קע. הגר"ש אלישיב שליט"א.

קעא. מגילה כ"ה.

קעב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קעג. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

משא"כ אם למשל מתרים את הנדבן שיתן עשרים אלף דולר, בודאי שאסור לקחת לעצמו ארבעים ותשעה אחוזים, אלא הרבה פחות, והכל לפי הענין קעד.

שליחות במצות מעקה

שאלה:

ל.ב. האם מצות מעקה או מצות שלוח הקן אפשר לקיים ע"י שליח.

תשובה:

מצות מעקה הוא מצוה על בעל הגג לדאוג שיהא שם שמירה, ואין זה מצוה שכגופו, ולכן אפילו נעשה ע"י אחר ואפילו ע"י גוי, מכיון שבא בשליחותו או ציוויו, מקיים בעל הגג המצוה, מפני שהמצוה היא שיהיה שם שמירה.

אולם מצות שלוח הקן הרי דרשינן "כי יקרא" פרט למזומן, היינו דדוקא אם האם והבנים של הפקר יש מצוה לקיימו, א"כ כשאדם אחר עושה המצוה הוא מצוה שלו, דהרי הראשון לא זכה במצוה, ומי שמקיים המצוה הוא זכה במצוה קעה.

קעד. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע מכתב הגר"ח קניבסקי שליט"א

בריש הקונטרס, שאלה ח'.

קעה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

מכירת ספר תורה

שאלה:

לג. כתבתי כבר ספר תורה אחד, ועכשיו אני לקראת סוף כתיבת ספר התורה השני, והחלטתי שעדיף למכור את ספר התורה לאחר, וליתן הכסף הזה לצדקה, האם מותר לעשות כן.

תשובה:

איתא בשו"ע ק"י אסור למכור ספר תורה, אפילו יש לו הרבה ספרי תורה, ואפילו למכור ישן כדי לקנות חדש אסור, אבל ללמוד תורה או לשאת אשה מותר אם אין לו דבר אחר למכור, ע' שם. אולם כל זה כשספר התורה גמור, וחל עליו קדושת ספר תורה, אבל כל זמן שעדיין לא נגמרה כתיבתו אין בו קדושת ספר תורה, ויכול למכרו וליתן הכסף לצדקה אחרת, וכן אין בזה משום נדר ליתן הכסף דוקא למצוה זו, דהעיקר שנותן הכסף לצורך מצוה ק"י.

תיקון תגים ע"ג האותיות ע"י עט

שאלה:

לד. בכתיבת סת"ם, התגין ע"ג האותיות הם דקים מאוד, האם מותר להכניס דיו שכשר לכתיבת

קעו. יו"ד ס' ע"ר סעיף א'.

קעז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

סת"ם בתוך עט, ולכתוב התגין על ידו.

תשובה:

בגמרא מבואר שכותבים סת"ם בקנה, וכן נפסק בשו"ע קע"ח שכותבים בקנה ולא בנוצה. ובש"ך שם כתב דכותבים בנוצה, ע' שם. ונוהגים להקפיד לא לכתוב עם ברזל משום תרי טעמא: א. כעין שמצינו לגבי בניית המזבח "לא תניף עליהם פָּרָזֶל", כמו כן תפילין ומזוזות עשויות להאריך ימיו של אדם דכתיב "למען יארכון ימיה" וברזל עלול לקצר ימיו.

ב. עט של ברזל עלול לחקוק ולא לכתוב קע"ט. ובעט של פלסטיק וכד' מעיקר הדין כשר, אבל כמדומה ששמעתי שהמציאות היא שלאחר כמה שנים הדיו הזה מתחיל להיות "בהיר", ויכול להיות שהתגין הם פסולים, כיון שנראים כמו "עפור", ואז התפילין והמזוזות נעשים למצב של בדיעבד.

קע"ח. יו"ד סו"ס רע"א.

קע"ט. כל זה מבואר בט"ז וב"ערוך השולחן" שם. וע' ב"קסט הסופר" ס' ג' ס"ק ו' שכתב שנוהגים לכתוב בברזל, והגאון המוסמך "בני יונה" בעצמו כתב בקולמוס של ברזל. וע' שו"ת "שבט הלוי" ח"ב ס' קל"ו שאם קשה לו יכול לכתוב בזהב, שזה עדיף מברזל, אבל לכתחילה אין לזוז מכתובה בנוצה, כפי הנהוג, וע"ע "שבט הלוי" ח"א ט"ז, ב'.

וגם אולי יש בזה גניבת דעת וגזל, מכיון שמקובל
שאלו הפרשיות נשמרות הרבה שנים קפ.

שכח לכתוב אות במזוזה

שאלה:

לד. בכתיבת מזוזה כתבתי "והיה אם שמע תשמע אל
מצותי" ושכחתי לכתוב הוא"ו של "תשמעו",
האם צריך למחוק לגמרי המילה "אל" או מספיק
לפסול שני האותיות האלו (ולכתוב ו' ואח"כ
לתקן תיבת מילת אל) קפא.

תשובה:

הנה מעיקר הדין אם כתב מקצת האות ואח"כ
כתב האות שמקודם יכול להשלים האות, ולא הוי
שלא כסדרם דכל שאין כותב אות שלמה מקרי
כסדרן. אולם אם המזוזות נמכרות ביוקר מחמת

קפ. ומה"ט מבואר ברמ"א או"ח סי' ל"ב ס"ד שהסופרים יכתבו
כתיבה גסה קצת, ע' שם.

קפא. יסוד השאלה הוא, שבכתיבת תפילין ומזוזות חייבים להיות
כל אות ואות כסדרן, על כן אם שכח לכתוב אות, לא מהני
להשלימו אלא צריך למחוק כל האותיות שכתוב אח"כ.
כמבואר בשו"ע סי' ל"ב סעי' כ"ג ובמשנת סופרים סי' ל"ו.
ויש לדון האם הדין כסדרן הוא דוקא באותיות שלימות או
יש להקפיד לא לכתוב אפילו מקצת האות לפני שהאותיות
הקודמות נגמרו.

הידורן לכתחילה יש למחוק אפילו חלק מהאות
לפני שמשלים האות הקודם קפב.

קביעת מזוזה לפני השימוש

שאלה:

לז. מרפסת שיש בה ד"א על ד"א, הסגורה לגמרי עם
חלונות הפתוחה לבית, ואין בה בינתיים שום
שימוש, באיזה צד יש לקבוע המזוזה.

תשובה:

כל זמן שאין בה שימוש קבוע, יש לקבוע המזוזה
בצד ימין היינו מהמרפסת לתוך הבית היות
שעיקר דירתו הוא בתוך הבית. אבל בהמשך
השנים כאשר יעשו בה שימוש קבוע כגון חדר
שינה לילדים יש להחליף המזוזה ולקבוע בצד
ימין מן הבית לתוך המרפסת שעכשיו יש בו
שימוש קבוע כמו כל חדר קפג.

קניית פירות וירקות מעכו"ם

שאלה:

לז. מי שנמצא בנופש באיזה כפר, וגר שם גוי שקנה
דירה וקרקע, והוא מוכר פירות וירקות שגדלו

קפב. היות שהקסת הסופר מביא דעה שגם במקצת האות צריך
להיות כסדרן.

קפג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

בחצרו, האם צריך להפריש תרו"מ מהפירות והירקות שקונה ממנו.

תשובה:

איתא ברמב"ם קפ" עכו"ם שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה מן המצוות אלא היא בקדושתו. והיינו שאין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מחיוב תרו"מ, אולם מבואר בשו"ע קפה שאפילו פירות שגדלו ברשות ישראל ונגמר מלאכתן ביד עכו"ם פטורים מכולן. וכתב הש"ך קפ" דכיון שנעשה המירוח ומדגן ביד העכו"ם שהוא הזמן שחל עליו חיוב תרו"מ, נפטרו שנאמר דגנך ולא דיגון עכו"ם. ולפ"ז בכה"ג שקנה הפירות והירקות מן העכו"ם שהוא גידלם, וגם קצרים ואספם לתוך ביתו, נמצא שהגמר מלאכה הוא אצל עכו"ם ופטור מתרו"מ. אלא שכ"ז דוקא בעכו"ם אבל אם הוא יהודי חילוני ורק מתנהג כגוי ר"ל, אע"פ שמומר ה"ה כעכו"ם להרבה דברים, מ"מ לקולא לא אמרינן כן, ועדיין הוא טבל גמור וצריך להפריש תרו"מ.

קפד. פ"א הל' תרומות ה"י.

קפה. יו"ד סי' של"א סעי' ד'.

קפו. שם ס"ק ז', ע"ש.

אונן ברחיצה

שאלה:

לח. יש עוד כמה שעות עד הלויה, האם הקרוב יכול
בינתיים להתרחץ היות שעדיין לא חלו עליו דיני
אבילות עד הלויה.

תשובה:

מה שלא חלו עליו דיני אבילות היינו לענין
חליצת הנעלים ולענין עטיפת הראש וכפיית
המיטה, וכמבואר בשו"ע קפ"י, וכן מותר לו לצאת
חוץ מביתו. אבל לענין רחיצה, וסיכה, שמחה,
שאילת שלום, ותספורת ומלאכה אסור אפילו
כשהוא אונן קפח.

אבל הרועה לצאת מביתו להספיד

שאלה:

לפ. ראש ישיבה שהוא אכל תוך ז', ורוצים שהוא
יספיד ראש ישיבה אחר בשעת הלויה, האם מותר
לו לצאת מביתו להספיד.

קפז. יו"ד סי' שמ"א ה'.

קפח. כ"ז ברמ"א שם. וזה אסור גם לשיטת הב"י, שו"ת חתם סופר

סי' שכ"ב מובא בפ"ת שם.

תשובה:

איתא בשו"ע קפ"ט, אבל ג' ימים הראשונים אינו יוצא לבית האבל ולא לבית הקברות, מכאן ואילך אם מת לאחרים מת בשכונתו יוצא אחר המטה וכו'. וכתב הרמ"א: ולא ראיתי נוהגין לעשות כן עכשיו כי אין אבל הולך לבית הקברות ולא לבית האבל כל שבעה. עוד כתב הרמ"א ק"ו והא דאסור לצאת חוץ לביתו, היינו דוקא לטייל, או למשא ומתן וכדומה, אבל אם שלח מושל אחריו וכו', או לשאר דברים הצריכים לו הרבה, כגון דבר האבד, מותר לו לצאת ע"כ. ובפשטות כשמושל קורא לו אין זה חשש פיקוח נפש כלל רק צורך גדול (דאל"כ פשיטא שמותר לצאת).

ולפי"ז בכה"ג שראש הישיבה נפטר, ורוצים שראש ישיבה אחר יספידהו, שזה בודאי נחשב לצורך רבים גדול ומותר לצאת מביתו קצ"א.

קפ"ט. יו"ד ס' שצ"ג ס"א.

קצ"ב. שם ס"ב.

קצ"א. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א, [בהלוית הגאון רבי ברוך רחנברג זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, אדר תשס"ד].

חושן משפט

תביעת חברת ביטוח בערכאות

שאלה:

א. בתאונת דרכים בין שני כלי רכב, האם יכול לתבוע הביטוח בערכאות או צריכים להתדיין דוקא לפני בית דין.

תשובה:

יש בזה ב' נידונים. א' מצד הל' גניבה, וב' מצד דין "לפניהם" ולא לפני ערכאותיהם. והנה מצד הל' גניבה, שיש חשש שהערכאות יתבעו מהביטוח דברי נזק שע"פ דין תורה לא חייבים לשלם, כגון דברים שהם רק גרמא בעלמא וכדומה, י"ל שזהו גופא ההתחייבות של הביטוח, שעל דעת כן קיבלו על עצמם לשלם כל סוג היזק שיפסקו להם. וכל זה אם כותב להם פרטים אמיתיים, אבל אם מגזים וכותב דברים שלא כהוויתן, יש בזה איסור גזל.

ומצד ערכאות של עכו"ם, אפי' שברור לנו שלא יבואו לדין אצל בית הדין, והם לא מתייחסים כלל לפסק דין, מ"מ לכתחילה יבוא לבית הדין לקבל רשות ללכת לערכאות, ולא לפסוק

לעצמו קצב.

לפרסם מי שעדיין לא שילם

שאלה:

ב. כשיש כמה שכנים שמזלזלים בתשלומי החודש של "ועד הבית" כבר כמה חדשים. האם מותר לאחראי לתלות פתק בחדר המדרגות פירוט חשבון מי כבר שילם ומי עדיין לא שילם וזה יגרום וידחוף כל א' לשלם מיד.

תשובה:

מי שהוא אחראי על "ועד הבית" הוא בגדר שליח עבור כל השותפים לדאוג על עניני השותפות. דהיינו צרכי הבית. ומותר לשותף א' לדרוח לשני על עניני השותפות לצרכם. אבל אסור לו לספר ולגלות לאדם זר ויש בזה איסור לשון הרע.

ולכן העצה הוא לכתוב בפתק פירוט החשבון על מי ששילם ומי שלא שילם, ולהכניס לתיבת דואר של כל השכנים, אבל לתלותו על לוח המודעות אסור, מכיון שבאים לשם אנשים מבחוץ ויש בזה איסור לשון הרע קצב.

קצב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קצב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לא ידוע מי היורשים

שאלה:

ג. גלמוד שמת ולא ידוע מי הם היורשים, האם מותר להשתמש עם כספו כדי לכתוב ספר תורה על שמו וכדומה.

תשובה:

אם היה כותב צוואה בחייו ומוסר הכסף לאדם אחר (לפחות ע"י קנין) עבור כך, היה אפשר לכתוב ס"ת, אבל כיון שלא כתב צוואה כלל, ואין לך אדם בישראל שאין לו יורשים הרי יש אדם בעולם שאליו שייך הכסף, ואסור להוציא ולהשתמש בכסף על שום דבר אפילו למצוה. ולכן אין עצה רק לעשות ממנו גמ"ח לצורך הציבור שהרי אין בזה הפסד בכסף, ואדרבה יש לו זכות בזה, ויקרא הגמ"ח על שמו של הנפטר, כדי לזכור שיש לו בעלים, והממונה על הגמ"ח ירשום שאם יבוא איזה יורש, הכסף שייך לו. וכ"ז אם הכסף היה מונח במקום שאין בו רווח, כגון בחשבון עובר ושב בבנק, שאין בו רבית, אבל אם הוא מונח בחשבון שיש בו תוספת רבית [בבנק של עכו"ם המותר] א"א להוציא הכסף משם כדי לעשות גמ"ח דהרי עצם הוצאת הכסף חוב הוא לו קצ.

לשלם לתובע מהפקדון של הנתבע

שאלה:

ד. קבלתי כסף לשמירה, ובעל הכסף גר בדירה שכורה וחייב כסף למשכיר, ואינו רוצה לשלם, והמשכיר תובע ממני לתת לו את הכסף. האם מותר להעביר את הכסף למשכיר או לא.

תשובה:

היות שקיבל כסף בתורת פיקדון, אסור ליתן הכסף לאדם אחר בלי רשות של המפקיד, ואולי יש בזה פשיעה בשמירה קצה. והעצה לכך שהמשכיר יתבע את השומר בב"ד, ואם לאחר שמיצת הצדדים בב"ד יפסקו שהשומר ימסור את הכסף למשכיר, יתן לו את הכסף ואין זה נחשב פשיעה בשמירתו קצו.

הניח פקדון על שולחן בקיוסק

שאלה:

ה. ראובן מסר בגד לשמעון כדי להעבירו ללוי. בדרך נכנס לקיוסק לשתות, והניח את השקיות שבידו על השולחן בשעה ששתה, וכשהגיע לביתו של

קצה. וע"ע שו"ת חת"ס חו"מ חש' קכ"ב וקכ"ט מעשה כעין זה.

וע' פתחי תשובה חו"מ סי' רפ"ה ס"ק ג'.

קצו. ול"ד לדין שעבודא דרבי נתן, דהתם הוא בע"ח שלו משא"כ הכא.

לוי ראה שהשקית איננה. כשחזר לקיוסק אמרו לו שמצויים שם גנבים. האם חייב לשלם עבורו.

תשובה:

כשראובן מסר הבגד לשמעון, נעשה עליו שומר חנם, אף שהתכוון רק לעשות לו טובה ולא אמר שקיבל על עצמו שמירה, מ"מ כשנותנים חפץ לשני, הכוונה שיהא לו דין שומר עליו. ושומר חנם פטור מגניבה ואבידה וחייב בפשיעה קצ', ויל"ע האם דינו כמו גניבה, מכיון שגנבו השקית מעל השולחן, או שמא דינו כמו פשיעה, כיון שהניחו שם בלי לשים עליו עינו, וכאילו לא שמר, וחייב. והורה בזה שהוא בגדר פשיעה וחייב לשלם בגד לבעליו קצח.

שומר סקיבל ממתק

שאלה:

ו. שליח שהסכים לקחת דברי ערך לירושלים וכשהבעלים הביאו לו חפץ נתן לו גם איזה ממתק בתור הכרת הטוב, ואבד לו החפץ האם חייב לשלם או לא.

יסוד השאלה הוא האם נחשב לשומר חנם, כיון שהסכים לקחת מתחילה החפץ בחנם, ופטור

קצו. מתגי' ב"מ צ"ג.

קצח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

מגניבה ואבידה, או כיון שקיבל בעבורו איזה הנאה נחשב שומר שכר, וחייב עליו בגניבה ואבידה.

תשובה:

איתא ברמ"א קצט, מי ששלח שליח להוליך דבר למקום אחד ובתוך כך שלחו לו דורון הוי שומר שכר ע"כ. הרי מבואר שאע"פ שלא סיכמו על כך בכל זאת מכיון שלמעשה נהנה משהו ממנו נחשב לשומר שכר. ועכ"פ צריך להיות מוכח שנתן הדורון בשביל זה ולא בשביל דבר אחר¹.

איזה דברים על השוכר לשלם

שאלה:

ז. עשו גיזום בחצר (עושין כן פעם בחצי שנה), ניקוי מקלט, וכן ניקוי צינורות הביוב. האם החיוב תשלום על השוכר או המשכיר. וכמו כן, היו חבלי כביסה קבועים על הדירה מבחוץ, ונשברו ע"י איזה תיקון שהמשכיר עשה בתוך הדירה, על מי מוטל לתקנו.

תשובה:

כל דבר שהוא קבוע בתוך הדירה, על המשכיר לשלם שזהו חלק מצורת הדירה שהשכירו לו.

קצט. חו"מ ס' קפ"ה ס"א בשם הגה' מרדכי.

ר. וכמש"כ הט"ז שם.

אבל דבר הנוגע לשימוש בבית כגון נקיון תמידי, על השוכר לשלם מכיון שהוא המשתמש בתוך הבית ר"א.

ולפי"ז גיזום החצר, וניקוי המקלט, והאינסטלציה, על השוכר לשלם, אבל חבלי הכביסה שהוא דבר קבוע בתוך הדירה, על המשכיר לשלמו ר"ב.

הוספת חדר בדירה שהשכיר

שאלה:

ח. שכר דירה, ובאמצע זמן השכירות המשכיר החליט לבנות ולהוסיף עוד חדר, והיות שיש לו לשוכר ילדים קטנים בבית, כל הבניה מפריעה לו מאד. האם יש לשוכר זכות לעכבו מלבנות עד גמר השכירות.

תשובה:

כל זמן השכירות אין לבעלים שום רשות לעשות שם פעולות שמפריע לשוכר, ואפילו אם הבעלים מוכן ליתן פיצוי על זה שמפריע, א"א לעשות כן אלא בהסכמה של השוכר. וכעין שמצינו בגמ' יי

רא. ע"י שו"ע חו"מ ס' שי"ב.

רב. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע רמ"א שם שבכל אלו הענינים, הולכים אחר מנהג המדינה.

רג. ב"ב ז.

שלא יכול לכוף שכנים אפילו לבנות להם בית יותר יפה, ויכול לומר איני רוצה לטרוח עי' שם יד.

ב' שמחות באולם אחד

שאלה:

מ. הזמינו סעודת שבע ברכות באולם, ואמר בעל האולם שיש שם עוד שמחה בצד השני של האולם, ולא יפריע לעשות עוד שמחה בצד זה, ולמעשה הפריע מאוד ולא שמעו את הדרשות והשירים וכו' האם אפשר לתבוע שיורידו מהמחיר.

תשובה:

אם זה היה אולם שאין דרך לעשות שם ב' שמחות, ולא ידעו כלל שיש שם עוד שמחה, יש להם זכות לקבל פיצוי שעל דעת כן הם לא הסכימו. אבל היות שידעו שיש שם עוד שמחה, והרי לא שייך לשמור על שקט של ציבור, על דעת כן הסכימו וא"א לדרוש פיצוי יד.

יד. וע"ע שו"ע חו"מ סי' רי"ב סעיף ו' שגם לשוכר אסור לשנות צורת הבית בלי רשות של המשכיר, ועכ"פ דברים המקובלים כגון מסמרים וכד' מותר לו לקבוע. ועי"ע ספר פתחי חושן, הל' שכירות, [פרק ד' ס"ק מ"ו].

רה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ביומו תתן שכרו

שאלה:

י. הזמינו שורכרב להתקין ברז חדש וסיכמו מחיר של מאה וחמישים ש"ח, ואמר שחמישים הם עלות הברז ומאה עבור העבודה, האם יש חיוב "ביומו תתן שכרו" עבור כל הכסף, או שמא מכיון שחלק ממנו הוא תשלום עבור ההוצאות של הפועל, הרי הוא כמו חיוב תשלום רגיל לחנות ולא מחמת עבודת הפועל, ולא שייך בזה "ביומו תתן שכרו".

תשובה:

כיון שמסכמים הכל במחיר אחד (ורק לבירור בעלמא פירט לו סיבת התשלום) יש בזה דין "ביומו תתן שכרו" על כל התשלום י.

דמי תיווך

שאלה:

יא. חיפשתי דירה, וחברי בכולל אמר לי שיודע שיש דירה העומדת למכירה, ואכן קניתי את הדירה, האם אני חייב לשלם לחבר דמי תיווך.

תשובה:

חיוב תשלום על כל סוג עבודה הוא רק אם בשעה שעושה כן חשב לקבל כסף, אבל אם בשעת העבודה חשב לעשות חסד לחבירו, אין חיוב לשלם לו כלל.

ועוד, שתיווך זה רק כשמקשרים בין הקונה למוכר, אבל אם רק מראה לו מקום שיש שם דירה למכירה - אין זה תיווך, ולא מגיע לו כסף כלל (ומה שמתווך לוקח כסף אפילו שרק מראה מקום בלי שמתווך ביניהם, היינו משום שהחתימו עליו על כך, והתנה עליו).

וא"כ מכיון שבשעה שאמר לו על הדירה לא התכוון כלל לקבל כסף עבור זה, רק לעשות לו טובה, וגם מכיון שלא קישר בין הקונה למוכר רק הודיע לו שיש דירה למכירה, אין זה תיווך, ואינו חייב לשלם לו דמי תיווך ¹⁷.

דמי שדכנות

וכעין זה לגבי שדכן, אם אמר לחברו שיודע שבחור פלוני מחפש שידוך, והלך אחר ועשה את הקשר בינו לבין המדוברת, מי שרק אמר את השם (אפילו זה היה לאחד מהעדרים) היות שלא התעסק לקשר ביניהם אין חיוב לשלם לו דמי

17. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שדכנות י"ח.

דמי תיווך על דירת עצמו

שאלה:

יב. מתווך שמוכר דירות לאנשים, ומכר דירת עצמו לקונה אחד, האם יכול לתבוע דמי תיווך.

תשובה:

דמי תיווך שייך רק כשמוכרים דירת אחר, מאחר שעובד עבור המוכר או הקונה, אבל כשמוכר דירת עצמו, הוא עובד לעצמו, ולא שייך בזה תיווך כלל יט.

שביתת מלמדים

שאלה:

יג. מלמדים במוסד תורני שהמנהל החליט לקצץ מהמשכורת לכמה חדשים. האם מותר להם לשבות בכדי לאלצו לשלם משכורת שלמה.

תשובה:

היות שסיכמו ביניהם על משכורת מסויימת, המוסד התחייב לשלם להם משכורת עבור

רח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

רט. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע פרטי דינים בזה בריש הקונטרס.

עבודתם, ואין להם רשות לחזור בהם באמצע השנה, ואם אין כסף, צריך לחשוב איך אפשר להשיג כסף בכדי לשלם. ואם למעשה הוא לא ישלם יש להם זכות לחזור בהם ולחפש עבודה אחרת, שהרי לא הסכימו ולא התחייבו לעבוד בלי כסף.

אולם כל זה לענין לחזור ולהסתלק לגמרי מלהיות מלמד, אבל להשאר להיות מלמד ולשבות מן העבודה אין היתר, ויש בזה גם איסור ביטול תורה של הילדים י'.

י'. הגר"נ קרליץ שליט"א.